

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง โดยใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะประกอบผลงานเด็กปฐมวัย ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546
2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเอง
3. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ
4. แนวคิดเกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลความเชื่อมั่นในตนเอง
5. แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมสร้างสรรค์
6. แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ สาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ที่จำเป็นต่อการเชื่อมโยงมาสู่การจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ดังนี้

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 5-6 ปี เป็นการจัดการศึกษาลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 5-6 ปี มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
2. กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสาน

สัมพันธ์กัน

3. มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
4. มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
5. ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
6. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
7. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
8. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมใน

ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

9. ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
10. มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
11. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
12. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 39-40) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 3-5 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยมีหลักการการจัดประสบการณ์ ดังนี้

หลักการจัดประสบการณ์

1. จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็ก โดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง
2. เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่
3. จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและผลผลิต
4. จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์
5. ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

แนวทางการจัดประสบการณ์

1. จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือเหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ
2. จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว ตำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง
3. จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้

4. จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำและนำเสนอความคิดโดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

5. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุขและเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน

6. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก

7. จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

8. จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

9. ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

10. จัดทำสารนิทัศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน

ตัวอย่างตารางกิจกรรมประจำวัน

08.00 – 08.30 น. รับเด็ก

08.30 – 08.45 น. เคารพธงชาติ

08.45 – 09.00 น. ตรวจสอบสุขภาพ ไปห้องน้ำ

09.00 – 09.40 น. กิจกรรมสร้างสรรค์

09.40 – 10.00 น. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

10.00 – 10.20 น. กิจกรรมเสรี

10.20 – 10.30 น. พักรับประทานอาหารว่าง

10.30 – 10.50 น. กิจกรรมเสริมประสบการณ์

10.50 – 11.30 น. กิจกรรมกลางแจ้ง

11.30 – 12.00 น. พักรับประทานอาหาร

12.00 – 14.00 น. นอนพักผ่อน

14.00 – 14.20 น. เก็บที่นอน ล้างหน้า

14.20 – 14.30 น. พักรับประทานอาหารว่าง

14.30 – 14.50 น. เกมการศึกษา

14.50 – 15.00 น. เตรียมตัวกลับบ้าน

การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 5 – 6 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใด และอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

1. หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

1.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวันและยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก เช่น

วัย 3 ปี มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 8 นาที

วัย 4 ปี มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 12 นาที

วัย 5 ปี มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 15 นาที

1.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที

1.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 20 – 40 นาที

1.4 กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้องกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลัง จัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

2. ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวันต้องให้ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

2.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

2.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรม โดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับช้อนส้อมใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน

กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

2.3 การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนา ที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

2.4 การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสม และอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจกรรมประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎ กติกา ข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

2.5 การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนา อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทดลอง ศึกษา นอกสถานที่ ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษา ที่เหมาะสมกับวัย อย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

2.6 การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้สึก ความนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กที่ประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษา ให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน และบุคคลที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

2.7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาทสมมติในมุมเล่นต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ เช่น แท่งไม้รูปทรงต่าง ๆ ฯลฯ คุณลักษณะตามวัย เป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติเมื่อเมื่ออายุถึงวัยนั้น ๆ ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจคุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ 5-6 ปี เพื่อนำไปพิจารณาจัดประสบการณ์ให้เด็กแต่ละวัยได้อย่าง

ถูกต้องเหมาะสม ขณะเดียวกันจะต้องสังเกตเด็กแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำข้อมูลไปช่วยในการพัฒนาเด็กให้เต็มตามความสามารถและศักยภาพ พัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงอายุอาจเร็วหรือช้ากว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้และการพัฒนาจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ถ้าสังเกตพบว่าเด็กไม่มีความก้าวหน้าอย่างชัดเจนต้องพาเด็กไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญหรือแพทย์เพื่อช่วยเหลือและแก้ไขได้ทันท่วงที คุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็กอายุ 5-6 ปี มีดังนี้

2.7.1 พัฒนาการทางร่างกาย

- 1) กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้
- 2) รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง
- 3) เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว
- 4) เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้
- 5) ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด
- 6) ใช้ก้ำมเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตัดกระดาษ ผูกเชือกทรงเท้า
- 7) ยึดตัว คล่องแคล่ว

2.7.2 พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- 1) แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม
- 2)ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น
- 3) ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง

2.7.3 พัฒนาการด้านสังคม

- 1) ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง
- 2) เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับผู้อื่นได้
- 3) พบผู้ใหญ่ รู้จักไหว้ ทำความเคารพ
- 4) รู้จักขอบคุณ เมื่อรับของจากผู้ใหญ่
- 5) รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

2.7.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

- 1) บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จำแนก และจัดหมวดหมู่สิ่งของได้
- 2) บอกชื่อ นามสกุล และอายุของตนเองได้
- 3) พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง
- 4) สนทนาโต้ตอบ/เล่าเป็นเรื่องราวได้

5) สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยรายละเอียดเพิ่มขึ้นและแปลกใหม่

6) รู้จักใช้คำถาม “ทำไม” “อย่างไร”

7) เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม

8) นับปากเปล่าได้ถึง 20

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเอง

1. ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง

ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นบุคลิกภาพอย่างหนึ่งของบุคคลซึ่งสามารถที่จะส่งเสริมพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

สุนิรัตน์ ฤทธิรงค์ชัยเลิศ (2530 : 13) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นบุคลิกภาพส่วนหนึ่งของบุคคลที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเอง คนที่มีความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตนเอง จะมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่ามีความภาคภูมิใจในความเป็นตัวของตัวเอง พึ่งพอใจและยอมรับทุกสิ่งที่เป็นตัวของตัวเอง มองเห็นว่าตนมีคุณค่า มีความสามารถและมีความสำคัญ

จงใจ ขจรศิลป์ (2532 : 27) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง การกล้าแสดงออกกล้าตัดสินใจ และมีความมั่นใจที่จะกระทำการต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ตามที่ต้องการ เด็กจะเกิดความมั่นใจตนเองได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก เช่น พ่อแม่ ครู เพื่อน และบุคคลอื่น ๆ ที่เด็กรู้จัก รวมทั้งการมีโอกาสพบกับความสำเร็จของเด็กด้วย

อารี เกษมรัตติ (2533 : 18) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง การกล้าแสดงออกกล้าตัดสินใจ ในการกระทำการต่าง ๆ ด้วยความมั่นใจพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ โดยไม่ท้อถอยและสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

ศรีสุดา คัมภีร์ภัทร (2534 : 26) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง บุคลิกภาพส่วนหนึ่งของบุคคลที่มีความกล้าหาญในการตัดสินใจกระทำการใด ๆ กล้าที่จะเผชิญเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยไม่ลังเลสงสัยในเรื่องที่จะตัดสินใจกระทำการนั้น ๆ

ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ความมั่นใจในการกระทำการใด ๆ โดยไม่ลังเล กล้าแสดงออก กล้าตัดสินใจ กล้าที่จะเผชิญเหตุการณ์ต่าง ๆ และสามารถที่จะจัดการกับปัญหาในชีวิตประจำวันได้ โดยไม่ยึดมั่นในความคิดเห็นของตนเองฝ่ายเดียว บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะมีความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตนเอง มีความพึงพอใจและภาคภูมิใจในตนเอง

2. ความสำคัญของความเชื่อมั่นในตนเอง

มาลี วงษ์แก้ว (2526 : 10) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเองมีความสำเร็จในเนินชีวิต ทำให้มองโลกในแง่ดี ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ รวมทั้งกล้าคิด และกล้าแสดงออก ไม่เฉยเมยต่อภาวะการณ์ต่าง ๆ ในสังคม และเป็นบุคลิกภาพของผู้ที่ประสบความสำเร็จในการเรียน

แจ่มจันทร์ เกียรติกุล (2531 : 26) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นพื้นฐานของการเป็นผู้นำ เป็นพื้นฐานของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเป็นพื้นฐานสำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

อารี เกษมรติ (2537 : 20) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นลักษณะหนึ่งของบุคลิกภาพที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต การปูพื้นฐานความมั่นใจในตนเองให้กับเด็ก จะช่วยให้เด็กกล้าคิด กล้ากระทำการต่าง ๆ ด้วยความมั่นใจ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีความสุข

วาสนา เจริญสอน (2537 : 20) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นบุคลิกภาพที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งในการดำเนินชีวิตของบุคคลทั่วไป ตั้งแต่เด็กจนโตเป็นผู้ใหญ่ การที่บุคคลประสบความสำเร็จทั้งทางการเรียน การทำงาน การใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ต้องอาศัยความเชื่อมั่นในตนเอง และต้องเป็นความเชื่อมั่นที่เป็นสัมมาทิฐิ คือ เปิดใจยอมรับฟังเหตุผลของผู้อื่นเสมอ

จากที่กล่าวมา จะเห็นว่า ความเชื่อมั่นในตนเองมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคม เนื่องจากบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จะประสบความสำเร็จทางด้าน การเรียน การทำงาน สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เมื่อบุคคลในสังคมมีความสุขจะส่งผลต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

3. ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ

อีริกสัน (Erikson) เน้นความสำคัญของเด็กปฐมวัยว่า เป็นปัจจัยที่กำลังเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กเป็นสิ่งที่แปลกใหม่และน่าตื่นเต้นสำหรับเด็ก บุคลิกภาพจะสามารถพัฒนาได้ดี หรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่า แต่ละช่วงอายุของเด็กประสบสิ่งที่พึงพอใจตามขั้นพัฒนาการต่าง ๆ ของแต่ละวัยมากเพียงใด ถ้าเด็กได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ตนพอใจในช่วงอายุนั้น เด็กก็จะมีพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพที่ดีและเหมาะสม เหมาะสม พัฒนาการทางบุคลิกภาพของมนุษย์มี 8 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ขั้นพัฒนาความไว้วางใจในสภาพแวดล้อมและบุคคลรอบตัว (Sense of Trust VS. Sense of Mistrust) อยู่ในวัยแรกเกิดถึง 1 ขวบ ทารกจะพัฒนาการความรู้สึกว่าตนเป็นที่ยอมรับ

และสามารถให้ความไว้วางมิตรแก่คนอื่น วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ไม่ว่าจะเป็นการอุ้มให้อาหาร หรือวิธีการเลี้ยงดูต่าง ๆ จะส่งผลไปสู่บุคลิกภาพของความเป็นมิตร เปิดเผย และเชื่อถือไว้เนื้อเชื่อใจต่อสภาพแวดล้อมและบุคคลต่าง ๆ ถ้าเด็กไม่ได้รับความรัก ความอบอุ่น อย่างเพียงพอ เด็กก็จะพัฒนาบุคลิกภาพของความตระหนักรู้ตัวปกปิด ไม่ไว้วางใจและมักมองโลกในแง่ร้าย

ขั้นที่ 2 ขั้นพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง หรือความละอายความสงสัย ไม่แน่ใจในตัวเอง (Sense of Shame and Doubt) อยู่ในวัย 1-3 ปี เด็กวัยนี้เริ่มเรียนรู้ที่จะช่วยตนเอง สามารถควบคุมตนเองและสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้ เด็กจะสามารถทำงานง่าย ๆ เหมาะสมกับวัยของเด็กให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง เช่นการหยิบอาหารเข้าปาก เดิน วิ่งหรือเล่นของเล่น ซึ่งถ้าพ่อแม่บังคับ หรือห้ามมิให้เด็กกระทำการใดด้วยตนเอง หรือเข้มงวดเกินไป จึงทำให้เด็กเกิดความสงสัยในความสามารถของตนเอง เกิดความละอายในสิ่งที่กระทำ ซึ่งจะทำให้เด็กรู้สึกว่าคุณไม่สามารถทำอะไรได้อย่างถูกต้อง และได้ผล เกิดความย่อท้อชอบพึ่งผู้อื่น

ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาความคิดริเริ่ม หรือความรู้สึกผิด (Sense of Initiative VS. of Guilt) อยู่ในช่วงอายุ 3-6 ปี ในช่วงนี้เด็กจะมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้อะไรต่าง ๆ รอบตัวเอง เด็กมีการเลียนแบบผู้อื่นใกล้ชิด หรือสิ่งแวดล้อมที่ตนรับรู้ เด็กเริ่มเรียนรู้และยอมรับค่านิยมของครอบครัว และสิ่งที่ถ่ายทอดสู่เด็ก ถ้าเด็กไม่มีอิสระในการค้นหา ก็จะส่งผลไปสู่ความคับข้องใจที่ไม่สามารถเรียนรู้ในสิ่งที่ตนอยากรู้ ซึ่งจะส่งผลต่อจิตใจของเด็กและความรู้สึกผิดติดตัว

ขั้นที่ 4 ขั้นพัฒนาความขยันขันแข็งหรือความรู้สึกด้อย (Sense of Industry VS. Sense of Inferiority) อยู่ในช่วงอายุ 6-11 ปี วัยนี้เด็กเริ่มเข้าสู่สังคมภายนอกอย่างเต็มที่คือสังคมโรงเรียน เด็กจะทำความสามารถเพื่อทำงานต่าง ๆ ให้ดีเท่าผู้ใหญ่ เด็กต้องการทำสิ่งต่าง ๆ ให้บรรลุความสำเร็จ เด็กจะพยายามแข่งขันเพื่อความสำเร็จ ซึ่งจะทำให้เกิดความขยันขันแข็งแต่ในความจริงข้ามถ้าเด็กประสบความล้มเหลวทุกครั้งในงานหรือสิ่งที่ตนทำ เด็กจะเกิดปมด้อย เกิดความท้อถอยที่จะทำสิ่งใหม่ ๆ ต่อไป

หลังจากขั้นนี้ เด็กก็จะพัฒนาต่อไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ ซึ่งจะไม่ว่าในขั้นนี้ ทฤษฎีของอิริคสันเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป และเน้นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็กเล็ก โดยว่าการพัฒนา ต่าง ๆ เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ถ้าในช่วงการพัฒนาใดก็ตามเด็กไม่สามารถประสบความสำเร็จในแต่ละขั้นของการพัฒนา เด็กจะเกิดความขัดแย้งในใจและจะไม่สามารถพัฒนาไปสู่พัฒนาการที่สูงขึ้นในขั้นต่อไป นอกจากมีการขจัดความขัดแย้งในใจนั้นได้ (ทิสนา แคมถี และคนอื่น ๆ. 2535 : 67 - 88)

4. ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Theory of Need Gratification)

มาสโลว์ (Maslow) กล่าวว่า มนุษย์ทุกคนล้วนมีแต่ความต้องการที่จะสนองความต้องการให้แก่ตนเองทั้งสิ้น ความต้องการของมนุษย์ มีมากมายหลายอย่างสามารถเรียงลำดับขึ้นจากขั้นต่ำสุดไปขั้นสูงสุดแบ่งเป็น 7 ขั้นด้วยกันโดยที่มนุษย์จะมีความต้องการในขั้นสูง ๆ ถ้าต้องการในขั้นต้น ๆ ได้รับการตอบสนองเสียก่อน มาสโลว์ ได้อธิบายถึงลักษณะความต้องการในแต่ละขั้นไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ความต้องการทางด้านร่างกาย ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานที่สำคัญที่สุด ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ การหลับนอน ฯลฯ

ขั้นที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ มนุษย์จะมีความต้องการความปลอดภัย ได้แก่ ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ปลอดภัยจากความวิตกกังวล

ขั้นที่ 3 ความต้องการความรักและเป็นเจ้าของ ถ้าความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและความปลอดภัยได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ มนุษย์จะมีความต้องการในเรื่องความรักและความเป็นเจ้าของขึ้นมาอีก มนุษย์ทุกคนอยากได้รับความรักจากคนอื่นอยากเป็นเจ้าของคนอื่นและในขณะเดียวกันก็อยากให้ตนเป็นที่รักและเป็นของใครสักคน

ขั้นที่ 4 ความต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับและได้รับการยกย่อง เป็นความต้องการที่จะรู้สึกว่าคุณค่าในสายตาตนเอง และในสายตาของผู้อื่น คนที่ยอมรับนับถือตนเอง มองเห็นคุณค่าและความสามารถในตนเอง มี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก เป็นคนที่มองเห็นคุณค่าในตนเองและมีความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย คนประเภทนี้ จะเป็นคนที่มีความมั่นใจในตนเอง ให้ความร่วมมือ และเป็นมิตรจะเป็นคนที่มีลักษณะยอมรับผู้อื่น เห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีในตัวผู้อื่น เช่นเดียวกับที่มีต่อตนเอง ลักษณะที่สอง เป็นคนที่มองเห็นคุณค่าในตนเอง มีความรู้สึกไม่ค่อยมั่นคงปลอดภัย คนประเภทนี้จะมีลักษณะค่อนข้างมั่นใจในตนเอง เห็นคุณค่าตนเองแต่ฝ่ายเดียว ไม่ค่อยยอมรับหรือเห็นคุณค่าในตัวผู้อื่น มนุษย์ล้วนแต่มีความต้องการที่จะมองเห็นตนเอง มีคุณค่า จะเกิดความรู้สึกทนไม่ได้ถ้ารู้สึกว่าตนเองไม่มีค่า

ขั้นที่ 5 ความต้องการที่จะตระหนักในความสามารถของตนเองหรือผู้รู้จักตนเอง เมื่อความต้องการต่าง ๆ ดังกล่าวทั้ง 4 ขั้นได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ มนุษย์จะมีความต้องการที่จะรู้จักตนเอง โดยไม่มีการปกป้องและบิดเบือน พร้อมทั้งจะเปิดเผยตนเอง มนุษย์ส่วนใหญ่จะไม่พัฒนาขึ้นมาถึงความต้องการในขั้นนี้ เพราะคนทุกคนล้วนแต่ต้องการที่จะมองเห็นศักดิ์ศรีและคุณค่าในตนเอง ต้องการที่จะให้ตนเองเป็นที่ยอมรับและยกย่องจากผู้อื่น ดังนั้นทุกคนจะมีธรรมชาติของการป้องกันตนเอง ไม่อยากให้ใครทราบถึงจุดอ่อนจุดบกพร่องของตนเอง เพราะ

เป็นการเสียน้ำเสียศักดิ์ศรี ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ไม่มีใครทนได้เมื่อใดการตอบสนองในขั้นที่ 4 เป็นไปอย่างเพียงพอ คือ คน ๆ นั้นเป็นคนทำอะไรก็ประสบแต่ความสำเร็จได้รับการยอมรับ เกิดความมั่นใจในตนเอง เขาก็จะเป็นคนที่มองเห็นศักดิ์ศรี และคุณค่าในตนเอง พร้อมทั้งจะยอมรับจุดบกพร่องของตนเองได้มากขึ้น พร้อมจะเปิดเผยต่อตนเองไม่มีการปกป้อง คน ๆ นั้นจะมีสภาพที่เรียกว่า “รู้จักตนเองตรงตามสภาพ” ซึ่งคนทุกคนมีโอกาที่จะพัฒนาขึ้นมาถึงขั้นนี้ ถ้าความต้องการในขั้นที่ 4 ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอแต่จะต้องประกอบกับว่าคน ๆ นั้นมีความรู้สึกที่มั่นคงปลอดภัย มิเช่นนั้นแล้วคน ๆ นั้นก็จะยังคงมีลักษณะปกป้องตนเอง ซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งในการพัฒนาไปถึงขั้นที่ 5

ขั้นที่ 6 ความต้องการที่จะรู้และเข้าใจ

ขั้นที่ 7 ความต้องการทางสุนทรีย์

มาสโลว์ ได้แบ่งความต้องการทั้ง 7 ขั้นออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ความต้องการขั้นที่ 1 – 4 เรียกว่า ความต้องการขั้นต่ำ หรือความต้องการเนื่องจากการขาดหรือไม่มีซึ่งต้องการการตอบสนองจากปัจจัยภายนอก กลุ่มที่ 2 ความต้องการขั้นที่ 5 - 7 เรียกว่าความต้องการขั้นสูงหรือความต้องการพัฒนา เป็นความต้องการเนื่องจากการแสวงหา มิใช่เนื่องจากการขาดหรือการไม่มี ถ้าความต้องการขั้นต่ำได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ มนุษย์จะพัฒนาขึ้นมาถึงความต้องการในขั้นที่ 5 ซึ่งเป็นความต้องการที่จะรู้จักตนเองตรงตามสภาพความต้องการของผู้ที่จะพัฒนาขึ้นไปสู่ความเป็นคนที่สามารถใช้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่ได้อย่างเต็มสมบูรณ์ มาสโลว์มองเห็นว่า ความต้องการจะพัฒนาหรือความต้องในขั้นสูงจะเกิด ถ้าความต้องการขั้นต่ำได้รับการตอบสนอง และการที่คนตระหนักถึงความสามารถของตนเองว่า สามารถทำอะไรได้หรือไม่ได้ จะนำไปสู่ความมั่นใจในตนเอง และนำไปสู่การกล้าตัดสินใจและกล้าเสี่ยง เมื่อให้อิสระในการเลือกเขาจะเลือกเดินไปข้างหน้า ซึ่งผู้ที่จะมีบทบาทสำคัญ ในการตอบสนองความต้องการเพื่อพัฒนาให้เด็กเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ พ่อ แม่ ครู สำหรับ ในโรงเรียนซึ่งเป็นสถานที่จัดการเรียนการสอนนั้น การพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กควรจัดบรรยากาศในห้องเรียนให้มีลักษณะผ่อนคลายไม่ต้องเครียดให้เด็กมีความรู้สึกว่าเป็นสถานที่ปลอดภัย แสดงให้เด็กเห็นว่าได้รับความสนใจและเป็นส่วนหนึ่งของห้องเรียน กระตุ้นให้เด็ก มีส่วนร่วมในการเรียน โดยเปิดโอกาสให้เด็กพูดแสดงความคิดเห็น จัดประสบการณ์การเรียน เพื่อช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จ (พรรณิ ช.เจนจิต. 2528 : 235 - 260)

5. ปัจจัยในการส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

ลัดดา สุวรรณรัตน์ (2512 : 7) ได้สรุปจาก Encyclopedia Child care and Guidance ไว้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเองไม่มีผู้ใดจะให้เด็กได้โดยตรง แต่สามารถจัดบรรยากาศและโอกาสที่

ความมั่นใจในตนเองของเด็กจะพัฒนาขึ้นได้ซึ่งหมายความว่า การให้ความช่วยเหลือและการให้คำปรึกษาของบิดา มารดา ครู อาจารย์ ที่ถูกหลักเกณฑ์นั้น สามารถที่จะให้เด็กพัฒนาอย่างอิสระ และทำให้เด็กรู้สึกได้ว่า ตัวเองมีความสามารถ ที่จะจัดการกับปัญหาในชีวิตประจำวันได้ เด็กจะสามารถแก้ปัญหาได้ดีขึ้นถ้าเขาเชื่ออย่างแท้จริงว่า เขาเป็นบุคคลที่พึงพอใจและความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กจะพัฒนาได้ดีเมื่อความต้องการของเด็กประสบผลสำเร็จอย่างน่าพึงพอใจ การได้รับความรักจากบิดา มารดา ครู อาจารย์ เพื่อนและคนอื่น ๆ หรือรู้สึกได้ว่าตัวเองเป็นที่พึงปรารถนาของคนอื่น มีความรู้สึกได้ว่าตัวเองมีความสามารถในการทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

เซอร์ลอค (Hurlock. 1964 : 661) พบว่าการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยวิธีประชาธิปไตย คือ การให้ความรัก ความสนใจ และความสำคัญของเด็ก จะทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง การให้ความรัก ความสนใจ และความสำคัญของเด็กจะทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีเพื่อนมาก เป็นมิตร ซื่อสัตย์ คล่องแคล่ว ร่าเริง มีอารมณ์ มั่นคง มีความคิดริเริ่ม พึ่งตนเองได้ สามารถเผชิญชีวิตด้วยความมั่นใจ และทำให้เด็กรู้จักรับผิดชอบส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบอัตตาธิปไตย หรือแบบให้ตามกฎอย่างเคร่งครัดจะทำให้ขาดความรู้สึกปลอดภัย และขาดความรับผิดชอบ เพราะเด็กไม่เคยได้ฝึกตัดสินใจด้วยตนเอง

ซูมาลี วงศ์ปลุกแก้ว (2526 : 19) กล่าวว่า เด็กจะมีความมั่นใจในตนเองได้ก็ต่อเมื่อได้รับความรัก ความสนใจจากพ่อ แม่ ได้รับการส่งเสริมให้แสดงความคิดเห็นและอิสระในการตัดสินใจ ส่วนเด็กที่ขาดความมั่นใจในตนเองนั้น มีสาเหตุมาจากพ่อ แม่ ควบคุมให้ปฏิบัติตนอยู่ในขอบเขตที่พ่อ แม่ เห็นชอบ ทำให้เด็กขาดอิสระที่จะคิด หรือตัดสินใจด้วยตนเอง

จึงสรุปได้ว่าความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กบุคคลที่ปัจจัยสำคัญๆ ที่ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก คือ พ่อแม่ ครู และบุคคลที่เด็กรู้จัก บุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่มีส่วนในการสร้างประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมให้กับเด็กเป็นอย่างมาก ดังนั้นสิ่งแวดล้อมที่บ้าน โรงเรียนและสังคม จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กได้เป็นอย่างดี

แนวคิดเกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลความเชื่อมั่นในตนเอง

การประเมินพัฒนาการ (กรมวิชาการ. 2546 : 74-81) หมายถึง กระบวนการสังเกตพฤติกรรมของเด็กในขณะที่ทำกิจกรรมแล้วจับบันทึกลงในเครื่องมือที่ผู้สอนสร้างขึ้นหรือกำหนดอย่างต่อนื่องเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในแต่ละครั้งเป็นข้อมูลในการพัฒนา กิจกรรมให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติตามตารางกิจกรรมประจำวันและ

ครอบคลุมพัฒนาการของเด็กทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาเพื่อนำผลมาใช้ในการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์พัฒนาเด็กให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละคน ด้วยเหตุนี้ผู้สอนซึ่งเป็นผู้ที่จะทำหน้าที่ประเมินพัฒนาการเด็กจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในพัฒนาการเด็กวัย 5- 6 ปี เป็นอย่างดีและต้องเข้าใจโครงสร้างของการประเมินอย่างละเอียดว่าจะประเมินเมื่อไรและอย่างไร ต้องมีความสามารถในการเลือกเครื่องมือและวิธีการที่จะใช้ได้อย่างถูกต้อง จึงจะทำให้ผลของการประเมินนั้นเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ การประเมินพัฒนาการอาจทำได้หลายวิธีแต่วิธีที่ง่ายต่อการปฏิบัติและนิยมใช้กันมาก คือ การสังเกต ซึ่งต้องทำอย่างต่อเนื่องและบันทึกไว้เป็นหลักฐานอย่างสม่ำเสมอ อาจกล่าวได้ว่าผู้สอนหรือผู้เกี่ยวข้องต้องคำนึงถึงเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. หลักการประเมินพัฒนาการของเด็ก

- 1.1 ประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้านและนำผลมาพัฒนาเด็ก
- 1.2 ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
- 1.3 สภาพการประเมินควรมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน
- 1.4 ประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน เลือกใช้เครื่องมือและจดบันทึกไว้เป็น

หลักฐาน

- 1.5 ประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการหลากหลายเหมาะกับเด็กรวมทั้งใช้แหล่งข้อมูล

หลาย ๆ ด้าน ไม่ควรใช้การทดสอบ

2. ขั้นตอนการประเมินพัฒนาการ

- 2.1 ศึกษาและทำความเข้าใจพัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงอายุทุกด้าน
- 2.2 วางแผนเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสมในการประเมิน
- 2.3 ดำเนินการประเมินและบันทึกพัฒนาการ
- 2.4 ประเมินผลและสรุป
- 2.5 รายงานผล
- 2.6 การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมิน

3. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการเด็ก

- 3.1 การสังเกตและการบันทึก
- 3.2 การสนทนา
- 3.3 การสัมภาษณ์

- 3.4 การรวบรวมผลงานที่แสดงออกถึงความก้าวหน้าแต่ละด้านของเด็กเป็นรายบุคคล

โดยจัดเก็บรวบรวมไว้ในแฟ้มผลงาน (Portfolio)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวัดความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยโดยการสังเกตซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมกับการศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองที่เป็นพฤติกรรมด้านอารมณ์ จิตใจ และด้านสังคมจากการสังเกตระหับแบบสังเกตพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยให้เหมาะสมกับการใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะประกอบผลงาน โดยศึกษาพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเอง 3 ด้าน คือ ด้านการแสดงออก ด้านการเป็นตัวของตัวเอง และด้านการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ซึ่งกำหนดเกณฑ์ในการวัดความเชื่อมั่นเป็นค่าตัวเลข 3 ระดับ (Numerical Rating Scales) ดังนี้

- 3 หมายถึง มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง
- 2 หมายถึง มีความเชื่อมั่นในตนเองปานกลาง
- 1 หมายถึง มีความเชื่อมั่นในตนเองต่ำ

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ความหมายของความพึงพอใจ นักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ ดังนี้

กานแก้ว เป็ยมมหกุล (2550 : 9) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า “เป็นสภาพคุณภาพหรือระดับความพึงพอใจ ซึ่งเป็นผลมาจากความสนใจต่าง ๆ และทัศนคติที่บุคคลมีต่อสิ่งที่ทำอยู่”

จรรยา แก้วมณี (2545 : 6) ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า “เป็นสิ่งที่ใคร่ตามที่สามารถลดความตึงเครียดของมนุษย์ได้น้อยลง และความตึงเครียดนี้เป็นผลจากความต้องการของมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีความต้องการมากก็จะเกิดปฏิกิริยาเรียกร้อง เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนอง ความตึงเครียดก็จะลดน้อยลงหรือหมดไป ทำให้ได้รับการตอบสนองทำให้เกิดความพึงพอใจได้”

สิริวรรณ ประกิจสังข์ (2544 : 22) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า “เป็นความรู้สึกรวม ๆ ระหว่างความคาดหวังส่วนบุคคลที่มีพื้นฐานมาจากประสบการณ์และความต้องการทางจิตวิทยาของเขา ด้วย”

ชาญชัย เทียนไทย (2541 : 10) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า “เป็นความสุข ความสบายที่ได้รับจากสภาพแวดล้อม ความสุขที่ได้รับจากการทำงานกับเพื่อนร่วมงาน การมีทัศนคติที่ดีต่องาน และความพึงพอใจเกี่ยวกับรายได้”

ดิน ปรัชญพฤทธิ (2538 : 49) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า “เป็นผลจากบุคคลนั้น ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือเข้าไปรับรู้แล้วเกิดความพอใจ จึงจะเห็นได้ว่าทฤษฎีนี้มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

1. Valence คือ ความพึงพอใจ
2. Instrumentality คือ สื่อ เครื่องมือ วิธีทางนำไปสู่ความพึงพอใจ
3. Expectancy คือ ความคาดหวังภายในตัวบุคคลนั้น ๆ บุคคลมีความต้องการและมีความคาดหวังในหลายสิ่งหลายอย่าง ดังนั้นจึงต้องกระทำด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งเพื่อตอบสนองตามต้องการหรือสิ่งที่คาดหวังเอาไว้ ซึ่งเมื่อได้รับการตอบสนองแล้วตามที่ตั้งความคาดหวังหรือคาดหวังเอาไว้ บุคคลก็จะได้รับความพึงพอใจและในขณะเดียวกันก็จะคาดหวังในสิ่งที่สูงขึ้นไปอีกเรื่อย ๆ”

อัญญา ไทบุญ (2534 : 11-12) ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า “เป็นเรื่องเกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึก และทัศนคติของบุคคลอื่นเนื่องจากสิ่งเร้าและสิ่งจูงใจ ซึ่งปรากฏออกมาทางพฤติกรรมและเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคล”

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจคือ ระดับความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนองทั้งในด้านวัตถุและในด้านจิตใจ โดยเปรียบเทียบระหว่างผลประโยชน์ที่ได้รับกับความคาดหวัง ส่วนความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยทั่วไปมักนิยามศึกษากันใน 2 มิติ คือ มิติความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน และมิติความพึงพอใจในการรับบริการ

แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมสร้างสรรค์

1. ความหมายของกิจกรรมสร้างสรรค์

ศิลปะเด็กหรือกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กมีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ผู้วิจัยได้คัดเลือกนำมาเสนอ ดังนี้

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 40) กล่าวว่า ศิลปะเด็กหรือศิลปะที่เด็กแสดงออกตามสภาพความสนใจ การรับรู้และความพร้อมของเด็กแต่ละคน โดยที่การแสดงออกนั้นจะแสดงออกด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง ผ่านวัสดุที่เหมาะสมและปรากฏเป็นผลงานศิลปะที่รับรู้ได้ด้วยประสาทตาหรือที่เรียกว่าทัศนศิลป์ เช่น ภาพเขียน รูปปั้น แกะสลัก ภาพพิมพ์ กิจกรรมสร้างสรรค์

วารภรณ์ รัทวิชัย (2527 : 36) กล่าวว่า กิจกรรมสร้างสรรค์ หมายถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมือและสายตาให้สัมพันธ์กัน เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการเรียน

ละออ ชูติกร (2529 : 105) กล่าวว่า กิจกรรมสร้างสรรค์ หมายถึง กิจกรรมวาดภาพ ด้ายสีเทียน การปั้นดินน้ำมัน การเล่นสี ฝึกกระดาษ เศษวัสดุ ที่สามารถพัฒนาทักษะการใช้มือ กล้ามเนื้อและความคิดสร้างสรรค์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 13) ได้ให้ความหมาย กิจกรรมสร้างสรรค์ไว้ว่า หมายถึงกิจกรรมเกี่ยวกับงานศิลปะต่าง ๆ ได้แก่การวาดภาพระบายสี การปั้น การพิมพ์ภาพ การพับ ตัด ฉีก ปะ และประดิษฐ์เศษวัสดุ ฯลฯ ที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิดสร้างสรรค์ การรับรู้เกี่ยวกับความงาม และส่งเสริมกระตุ้นให้เด็กแต่ละคนได้แสดงออก ตามความรู้สึกลึกและความสามารถของตน

ดังนั้นกล่าวได้ว่าการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กปฐมวัย เพราะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ความคิดสร้างสรรค์ ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมือและสายตาให้สัมพันธ์กันเพื่อเตรียมความพร้อมด้านการเรียน ซึ่งได้แก่ กิจกรรมวาดภาพระบายสี การเล่นสี ฝึก ตัดปะ ตัดภาพ เศษวัสดุและการปั้นดินน้ำมัน

2. ความสำคัญของกิจกรรมสร้างสรรค์

ลูค้ำ (Luca, 1968 : 44 - 45) ได้กล่าวว่า ศิลปะไม่เพียงแต่เป็นแบบฝึกหัดทางความคิดสร้างสรรค์เท่านั้น ในหลักสูตรที่สมบูรณ์จะต้องมีวิชาศิลปะเป็นส่วนประกอบอยู่ด้วย เพราะศิลปะเป็นสิ่งถูกต้องมีคุณค่าในตัวเอง มีความสัมพันธ์กับทุกวิชา จึงเปรียบเสมือนเป็นศูนย์กลางวิชาของหลักสูตร

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 6 - 15) ได้สรุป ความสำคัญของกิจกรรมสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1. เด็กได้แสดงออกอย่างเสรี ส่งเสริมอิสรภาพในการทำงาน ควบคุมวางวัสดุ อุปกรณ์ในพื้นที่ที่เด็กจะหยิบมาใช้ได้ และมีโอกาสเลือกหยิบได้ตามความพอใจ ในขณะเดียวกัน เด็กก็จะสามารถแลกเปลี่ยนแนวคิดของตนกับเพื่อน ๆ ได้
2. เด็กมีสุนทรียภาพต่อสิ่งแวดล้อม เด็กรู้จักชื่นชมและมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ควรได้รับการพัฒนาซึ่งผู้ใหญ่ควรทำตัวอย่าง โดยการยอมรับและชื่นชมในผลงานของเด็ก โดยฝึกให้เด็กเห็นว่าทุก ๆ อย่างมีความหมายสำหรับตัวเขา ส่งเสริมให้รู้จักสังเกตสิ่งที่ผิดปกติในสิ่งธรรมดาสามัญ ให้ได้ยินในสิ่งที่ไม่เคยได้ยิน และฝึกให้เขาสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว
3. เด็กเกิดความพอใจและสนุกสนานในขณะที่เด็กทำกิจกรรมสร้างสรรค์ต่าง ๆ เด็กควรทำตามความพอใจและมีความสนุกสนาน การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน เป็นโอกาสที่เด็กจะแสดงออกทางความคิดของเขาและเป็นการพัฒนาทางภาษาไปด้วย การเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความสามารถทางสร้างสรรค์จะช่วยให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของความเป็น

มนุษย์ช่วยส่งเสริมให้เขามีกำลังใจ เข้าใจตนเองว่ามีความคิดที่ดีและมีความสามารถหลายอย่าง องค์ประกอบที่จะช่วยให้เด็กเกิดความพอใจ สนุกสนาน ในขณะที่ทำกิจกรรม คือ เวลา และสถานที่ เด็กต้องการเวลาทำงานมากพอที่เขาจะทำได้เสร็จตามความพอใจ และเด็กต้องการเนื้อที่กว้างขวางพอที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างสนุกสนาน

4. กิจกรรมสร้างสรรค์ช่วยลดความเครียดทางอารมณ์ การทำงานสร้างสรรค์ เป็นการผ่อนคลายอารมณ์ ลดความกดดัน ความขบขึงใจและความก้าวร้าวลง ซึ่งกิจกรรมสร้างสรรค์จะช่วยให้เด็กแสดงออกและผ่อนคลายอารมณ์อย่างดีที่สุด

5. กิจกรรมสร้างสรรค์ช่วยสร้างนิสัยการทำงานที่ดี ในขณะที่เด็กทำงานครูควร สอนระเบียบและนิสัยในการทำงานควบคู่ไปด้วย เช่น เก็บของเป็นที่ ล้างมือเมื่อทำงานเสร็จแล้ว

6. กิจกรรมสร้างสรรค์ ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อจากการตัดกระดาษ ประดิษฐ์ภาพ วาดภาพด้วยนิ้วมือ การต่อภาพ ฯลฯ กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้จะส่งเสริมให้เด็กได้แสดงความคิด สร้างสรรค์และความสัมพันธ์ระหว่างมือกับสายตาควบคู่กันไปด้วย

7. กิจกรรมสร้างสรรค์ช่วยให้เด็กรู้จักสำรวจ ค้นคว้า ทดลอง เด็กจะชอบทำ กิจกรรมและใช้วัสดุต่าง ๆ ซ้ำ ๆ กันเพื่อสร้างสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็น โอกาสที่จะใช้ความคิดริเริ่ม และจินตนาการของเขาจากการค้นคว้า สำรวจ ฝึกฝน และสร้างสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นจากการใช้วัสดุ ซ้ำ ๆ กัน

โอกาส บุญครองสุข (2535 : 89) กล่าวถึง ความสำคัญในการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ทางศิลปะให้กับเด็ก คือ การพัฒนาให้เกิดความงอกงามทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาซึ่งในการจัดกิจกรรมศิลปะนั้นควรเน้นการพัฒนาประสาทสัมผัสทั้ง 5 และควรเป็น กิจกรรมที่กระตุ้นให้เด็กได้คิดตลอดจนลงมือปฏิบัติ

กรมวิชาการ (2539 : 15) กล่าวว่า กิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาเด็กให้ แสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยใช้ศิลปะหรือวิธีการต่าง ๆ เป็น เครื่องมือ

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2546 : 36) กล่าวถึงความสำคัญของศิลปะสร้างสรรค์ว่า การเรียนรู้ โลกภายนอกด้วยประสาทสัมผัส (Senses Perception) เป็นธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กอยู่แล้วและ กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมหนึ่ง ที่ฝึกให้เด็กรู้จักนำเอาธรรมชาติของตนเองที่มีอยู่ มาใช้เก็บเกี่ยว ความรู้ต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว โดยเฉพาะความรู้อันจะเป็นพื้นฐานพัฒนาคุณภาพทางสุนทรียภาพให้แก่ ตน นอกจากนั้นยังเป็นประสบการณ์หรือความรู้ทางอ้อมที่ได้จากงานศิลปะ ได้แก่ ประสบการณ์ สังคม ประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือต่าง ๆ รู้จักวัสดุต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งมีส่วนช่วยพัฒนาการ เจริญเติบโตทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมของเด็ก

จากความสำคัญของกิจกรรมสร้างสรรค์สรุปได้ว่า กิจกรรมสร้างสรรค์ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ และค้นพบสิ่งต่าง ๆ ผ่านประสาทสัมผัส โดยเด็กสามารถทดลอง หรือใช้สื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ด้วยตัวของเด็กเอง ทำให้เด็กฝึกคิด ฝึกการแก้ปัญหา นอกจากนั้นกิจกรรมสร้างสรรค์ยังสร้างความเพลิดเพลิน ส่งเสริมสุนทรียภาพ เด็กรู้จักการแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกอย่างเหมาะสม ทำให้เด็กจะเป็นมนุษย์ที่เติบโตอย่างสมบูรณ์ต่อไป

3. พัฒนาการทางศิลปะสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld, 1957 : 86 ; อ้างอิงจาก วราภรณ์ นาคะศิริ, 2549 : 21 – 22) ได้ทำการศึกษาขั้นพัฒนาการของเด็กตะวันตก ด้วยการเก็บผลงานของเด็กในวัยต่าง ๆ มาศึกษา วิเคราะห์แยกขั้นพัฒนาการทางศิลปะและได้แบ่งขั้นไว้ทั้งหมด 5 ขั้น ทั้งนี้จะขอกกล่าวเพียง 2 ขั้นที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นขีดเขียน (Scribbling Stage) ในขั้นนี้เด็กมีอายุประมาณ 2 - 4 ปี เป็นเด็กวัยก่อนเข้าเรียน เด็กสนุกอยู่กับการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อในขั้นนี้ยังแบ่งเป็นขั้นย่อย ๆ อีก 4 ระยะ ดังต่อไปนี้

1. Disordered Scribbling หมายถึง การขีดเขียนที่ไม่เป็นระเบียบ การลากเส้นของเด็กจะยุ่งเหยิงสับสน โดยไม่คำนึงว่าเป็นรูปอะไรทั้งสิ้น แสดงให้เห็นว่าการควบคุมกล้ามเนื้อของเด็กยังไม่เจริญพอ จึงยังไม่สามารถบังคับมือให้เป็นไปตามต้องการได้
2. Longitudinal, or Controlled Scribbling หมายถึง ระยะเวลาที่เด็กขีดเขียนเส้นนอนยาว ๆ ได้ เป็นขั้นที่พัฒนามากว่าขั้นขีดเขียนไม่เป็นระเบียบ
3. Circular Scribbling หมายถึง ขั้นที่เด็กสามารถขีดเขียนได้เป็นวงกลม เด็กเคลื่อนไหวได้ทั้งแขนแล้ว แสดงว่ากล้ามเนื้อเริ่มแข็งแรงขึ้น อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ในระยะที่ 2 - 3 ของขั้นขีดเขียนนี้เป็นขั้นของการขีดเขียนที่ควบคุมได้ (Controlled Scribbling) ซึ่งเป็นขั้นพัฒนาการที่สำคัญมากเพราะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าเด็กได้ค้นพบ ได้มองเห็น และเริ่มมีการควบคุมการขีดเขียนได้ เด็กจะเริ่มสนุกสนานกับการควบคุมกล้ามเนื้อให้ขีดเขียนเป็นเส้นต่าง ๆ ทั้งในแนวตั้ง แนวนอน วงกลม หรือขยุกขยิก (ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล, 2533 : 61)

4. Naming Scribbling หมายถึง ระยะเวลาที่เด็กเขียนอะไรลงไปแล้วก็ให้ชื่อว่าสิ่งที่เด็กเขียนนั้นชื่ออะไร คืออะไร เด็กเริ่มใช้ความคิดคำนึงในขณะที่เขียนภาพวัตถุ สัตว์หรือคน สิ่งที่เด็กเขียนจะไม่ใช่ภาพที่ถูกต้องหรือมีรูปร่างในสายตาของผู้ใหญ่ แต่จะมีความหมายสำหรับเด็ก เด็กจะพอใจและสนุกสนานกับสิ่งที่เขาเขียนขึ้น ขั้นนี้จะเป็นขั้นหัวเลี้ยวหัวต่อในการวาดภาพของเด็กต่อไป

ขั้นที่ 2 ขั้นเขียนภาพให้มีความหมาย ขึ้นก่อนสัญลักษณ์ (Pre-Schematic Stage) ขั้นนี้เด็กจะมีอายุประมาณ 4 - 7 ปี เป็นขั้นเริ่มต้นของการแสดงออกที่มีความหมายภาพสิ่งของเดียวกัน เด็กอาจจะเขียนได้หลายแบบ ตัวอย่างเช่น ภาพคนที่เด็กเขียนวันหนึ่ง อาจจะไม่เหมือนภาพที่เขียนไว้ในวันต่อ ๆ ไป ซึ่งภาพที่เด็กเขียนอาจจะไม่ครบถ้วนตามที่เขารู้ แสดงว่าในระยะนี้โลกที่เด็กเห็นหรือรู้แตกต่างจากโลกที่เขียนภาพลักษณะที่เด็กเขียนภาพในขั้นนี้ อาจจะสังเกตได้ง่ายจากส่วนประกอบภายในภาพ 4 อย่าง เช่น

1. เด็กจะเขียนภาพคนโดยใช้วงกลมเป็นสัญลักษณ์ของหัว มีเส้นตรงยาว ๆ แทนแขนขา ลำตัว ยังไม่มีรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับหน้าตา มีแต่เส้นที่แทนสัญลักษณ์ของส่วนนั้น ๆ เท่านั้น

2. สีที่เด็กใช้ ในขั้นนี้การใช้สีของเด็กจะไม่เป็นไปตามธรรมชาติสีที่เด็กใช้เขียนภาพกับสีที่เด็กเห็นจริง ๆ จะไม่เหมือนกัน ทั้งนี้เพราะเด็กใช้สีตามอารมณ์แล้วแต่ว่าสีไหนจะสะดุดตาหรือเด็กชอบสีไหนเป็นพิเศษก็จะใช้สีนั้น ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องสอดคล้องกับความเป็นจริง

3. ดูจากช่องว่างหรือช่องไฟในแผ่นกระดาษที่เด็กเขียน เด็กยังไม่เข้าใจว่าควรเขียนรูปตรงไหนจึงจะเหมาะสม ขนาดเท่าใดจึงจะเหมาะสม แต่จะวางลงไปโดยไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ตรงไหนมีช่องว่างเด็กก็จะเขียนสิ่งต่าง ๆ ลงไป

4. การออกแบบ ในขั้นนี้เด็กยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบ ดังนั้นภาพที่เด็กเขียนจึงไม่มีอะไรแสดงถึงการออกแบบ

วิรุณ ตั้งเจริญ (2539 : 117 - 118) กล่าวถึงพัฒนาการทางศิลปะว่า การกำหนดอายุเพื่อกล่าวถึงระดับขั้นพัฒนาการทางศิลปะ ในที่นี้เป็นการกำหนดขึ้น โดยประมาณเท่านั้นเพราะจริง ๆ แล้วเด็กแต่ละคนจะมีพัฒนาการแตกต่างกันช้าหรือเร็วไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน เช่น สภาพพัฒนาการทางร่างกาย สภาพการเลี้ยงดู สภาพแวดล้อม ฯลฯ

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2540 : 232) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางศิลปะว่า เป็นการพัฒนาทั้งทางด้านความคิดและทักษะควบคู่กันไป พัฒนาการทางศิลปะของเด็กมีความพิเศษกว่าผู้ใหญ่ในเรื่องของความสามารถทางกาย ด้านประสาทสัมผัส และการเคลื่อนไหว รวมทั้งความสามารถด้านสมองเชิงสร้างสรรค์และแสดงออกทางจินตนาการซึ่งมีค่าต่อพัฒนาการทางอารมณ์ จิตใจ และความคิดในเชิงบวก

สรุปได้ว่า พัฒนาการทางด้านศิลปะของเด็กแต่ละคนนั้นเป็นไปตามวัยแต่อาจไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยรอบตัวหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น ความพร้อมของร่างกาย การเลี้ยงดู หรือสภาพแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวเด็ก ดังนั้น การที่จะให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านศิลปะอย่างสมบูรณ์นั้น ต้องได้รับการปลูกฝัง สนับสนุนและเปิด โอกาสจากพ่อแม่และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้เด็กสามารถเป็นผู้

มีความคิดสร้างสรรค์ได้ต่อไป

4. การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย

กรมวิชาการ (2542 : 23) กล่าวว่า ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเด็กในวัยแรกเกิดถึง 6 ปี เป็นระยะที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้กับเด็กเพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพของเด็กแต่ละคน ดังนั้นการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา จึงควรยึดหลักการดังนี้

1. กิจกรรมที่จัดควรคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ เด็กแต่ละคนมีความสนใจแตกต่างกันจึงควรให้มีกิจกรรมหลายประเภทที่เหมาะสมกับวัย ตรงกับความสนใจและความต้องการของเด็กเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเลือกตามความสนใจและความสามารถ

2. กิจกรรมที่จัดควรมีทั้งกิจกรรมที่ให้เด็กทำเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ควรเปิดโอกาสให้เด็กริเริ่มกิจกรรมด้วยตนเองตามความเหมาะสม

3. กิจกรรมที่จัดควรมีความสมดุล คือ มีทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียนกิจกรรมต้องเคลื่อนไหวและสงบ กิจกรรมที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่ม

4. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมควรเหมาะสมกับวัย มีการยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก เช่น

วัย 3 ขวบ มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 8 นาที

วัย 4 ขวบ มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 12 นาที

วัย 5 ขวบ มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 15 นาที

5. กิจกรรมที่ควรจะเน้นให้มีสื่อของจริงให้เด็กได้มีโอกาสสังเกต สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นๆ และผู้ใหญ่

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542 : 108) กล่าวว่า การเตรียมกิจกรรมทางศิลปะที่เหมาะสมให้กับเด็กควรคำนึงว่าจะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กเป็นอิสระในการทดลอง ค้นคว้าและสามารถสื่อสารสิ่งที่เขาทดลองกับผู้อื่น นอกจากนี้ยังได้มีโอกาสพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก สร้างความสัมพันธ์ระหว่างมือและตา เสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับรูปทรงและสี ซึ่งจะเป็พื้นฐานต่อการเตรียมความพร้อมในการอ่าน และยังได้มีโอกาสพัฒนาทางสังคมจากการแลกเปลี่ยนวัสดุ อุปกรณ์หมุนเวียนกันรับผิดชอบในการใช้และเก็บอุปกรณ์ต่าง ๆ

เบญญา แสงมะลิ (2545 : 63 - 67) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ มีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ความสนใจของแต่ละบุคคล ครูควรช่วยเหลือให้เด็กได้ประสบการณ์ที่เป็น

ผลสำเร็จตามความต้องการของเด็ก สร้างเสริมเจตคติที่ดีต่อการฝึกพละและการรู้จักรับผิดชอบในการดูแลรักษาวัสดุ พร้อมทั้งสร้างความรู้สึกรับผิดชอบ โดยปล่อยให้เด็กมีอิสระในการคิด จินตนาการ เลือกและตัดสินใจ ครูมีหน้าที่ช่วยเหลือแนะนำเด็กเมื่อเด็กต้องการ ใช้คำถามกระตุ้นความคิดและให้ความเห็นพ้องในความพยายามที่แท้จริงของเด็ก นอกจากนั้นครูควรมีความเป็นกันเอง จริงใจ และมีความเข้าใจในตัวเด็กด้วย

2. การจัดสถานที่ เวลา และวัสดุให้พอเพียงเหมาะสม เพื่อให้เด็ก ได้เคลื่อนไหวอย่างอิสระเมื่อทำงานคนเดียวหรือทำงานเป็นกลุ่มเล็ก ๆ บนพื้น บนโต๊ะ ภายในและภายนอกอาคาร เรียงมอบความไว้วางใจแก่เด็ก ให้เด็กดูแลรักษาเครื่องมือ เครื่องใช้และวัสดุด้วยตนเอง เวลาที่ให้เด็กไม่ควรน้อยเกินไปจนเด็กต้องรีบร้อนในการทำกิจกรรม การสำรวจ การวางแผน การเก็บทำความสะอาดหลังจากการทำงานเสร็จ วัสดุที่ใช้ต้องเตรียมไว้หลากหลาย ชนิดให้เด็กเลือกตามความพอใจและเหมาะสมกับอายุของเด็ก เก็บรักษาอย่างง่ายและให้โอกาสเด็กมีประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส

3. การแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ เด็กต้องการประสบการณ์ที่สมบูรณ์ เพื่อช่วยกระตุ้นการแสดงออกสร้างสรรค์ ประสบการณ์นี้เริ่มจากการเล่นของเด็กในชีวิตประจำวัน การพูด การสนทนาความรู้สึกละเอียดในสิ่งที่เด็กเห็น ช่วยให้เด็กนึกถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ครูควรสนับสนุนการพูดของเด็กการแสดงออกทางอารมณ์และการแสดงออก โดยการใช้สื่อกลาง วัสดุ เครื่องใช้ทางศิลปะ การทัศนศึกษา เป็นส่วนหนึ่งในการเสริมสร้างการแสดงออกแบบสร้างสรรค์

4. เจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อการแสดงออกสร้างสรรค์ของเด็ก ครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้ทำให้ผู้ปกครองเด็กเข้าใจผลงานของเด็ก และสามารถเสนอแนะผู้ปกครองในการเลือกวัสดุที่เหมาะสมให้เด็กเมื่ออยู่ในบ้าน

4. ครูใช้วิธีการสร้างสรรค์สนับสนุนเด็กให้เลือกกิจกรรมศิลปะด้วยวิธีซึ่งเด็กจะแสดงออกหรือกระทำได้ และจะรวบรวมความคิดหรือวัสดุ วิธีนี้ไม่ได้หมายความว่าเด็กจะกระทำกิจกรรมโดยปราศจากการแนะนำ แต่หมายความว่าเด็กจะตัดสินใจและเลือกด้วยตนเอง กิจกรรมศิลปะควรมีหลายชนิดให้เด็กได้มีโอกาสเลือกในแต่ละวัน

5. ครูวางแผนจัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี เด็กมีอิสระในการค้นหา สำรวจ และทดลองเมื่อเด็กรู้สึกสภาพแวดล้อม เด็กจะถ่ายทอดสิ่งที่ตนเองรู้ให้ผู้อื่นเข้าใจ กล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ของมือและตาจะพัฒนาขึ้น มโนภาพเรื่องรูปทรง สี เจริญเติบโตขึ้น การที่เด็กได้เล่นร่วมกับเพื่อน พูดสนทนา แลกเปลี่ยนสิ่งของ รับผิดชอบร่วมกัน การรอคอย ตามลำดับช่วยเสริมสร้างความพร้อมทางอารมณ์และสังคมแก่เด็ก

7. ครูต้องรวบรวมหลักฐานเพื่อจุดมุ่งหมายในการวัดผล

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า หลักสำคัญในการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์นั้น ต้องยึดที่ตัวเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงพัฒนาการของเด็ก ความสนใจและความต้องการของเด็ก เพื่อที่ครูและผู้เกี่ยวข้องจะได้จัดกิจกรรมให้เหมาะสมและสอดคล้องตามวัย โดยกิจกรรมที่จัดนั้นควรมีความหลากหลายเนื่องด้วยความแตกต่างทางธรรมชาติของเด็ก เน้นการส่งเสริมพัฒนาให้ครบทุกด้าน โดยไม่ลืมที่จะให้เด็กได้ทดลอง ค้นคว้า และเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อสร้างความมั่นใจ ความภาคภูมิใจ จนเกิดเป็นความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

5. บทบาทและหน้าที่ครูในการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์

กรวิภา สรรพกิจจานง (2531 : 25 – 26) ได้สรุปบทบาทและหน้าที่ของครูในการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ดังนี้

1. เตรียมจัด โต๊ะเรียนและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนเด็กเข้าทำกิจกรรม
2. ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งควรจัดกิจกรรมไว้หลาย ๆ อย่าง
3. ครูต้องพยายามให้เด็กได้ทำกิจกรรมหมุนเวียนกันไปให้พอเหมาะกับเวลาที่กำหนด และให้ทำอย่างน้อย 2 กิจกรรมแล้วจึงไปเล่นตามมุมต่าง ๆ ในห้องเรียนได้
4. เมื่อทำงานเสร็จแล้วทุกคนต้องเก็บวัสดุและเครื่องมือที่ใช้ให้เข้าที่ดูแลให้สะอาด
5. ให้เข้าทำงานกลุ่มอย่างมีระเบียบ
6. พยายามหาวิธีให้เด็กได้ทำกิจกรรมหลายกิจกรรมมิใช่เลือกทำเพียงกิจกรรมเดียว
7. ชมเชยให้กำลังใจ และช่วยเหลือนักเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรม ให้ได้รับผลสำเร็จบ้างตามสมควร
8. นำผลงานมาติดป้ายนิเทศโดยการหมุนเวียนผลงานต่าง ๆ ของเด็กให้ครบทุกคน

6. สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์

สื่อและวัสดุอุปกรณ์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์ เนื่องจากเป็นสิ่งที่จะช่วยพัฒนาทักษะทางด้านความคิด และจินตนาการของเด็กได้เป็นอย่างดี รวมถึงยังเสริมสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในการแสดงออกของเด็กอีกด้วย เบญจา แสงมะลิ (2526 : 119) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยนั้นมีหลายประเภท แต่ละประเภทมีการจัดกิจกรรมที่แตกต่างกันออกไป การนำสื่อมาใช้ในกิจกรรมประเภทต่าง ๆ จึงมีหลายลักษณะที่แตกต่างกันออกไปด้วย เช่นเดียวกับ สัญลักษณ์ สุวรรณรัตน์ (2533 : 23) กล่าวว่า สื่อที่ใช้ในกิจกรรมสร้างสรรค์นั้น มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งเด็กจะเรียนรู้จากสื่อโดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ดังนั้นในการจัดหาสื่อที่เหมาะสมจึงเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ คือ

1. สื่อที่จะนำมาให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ต้องเป็นสื่อที่หาง่าย และอยู่รอบ ๆ ตัวเด็ก
2. สื่อนั้นต้องมีความปลอดภัย เพราะเด็กเรียนรู้จากสื่อด้วยการสัมผัส
3. สื่อนั้นต้องราคาไม่แพง หาง่าย ประหยัดเวลา อาจเป็นสื่อที่หาง่ายได้จากภายใน

ท้องถิ่น

4. สื่อที่นำมาใช้ต้องตรงกับเป้าหมาย ที่จะให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และสร้างเสริมให้เด็กมีความพร้อมในการพัฒนาทั้ง 4 ด้านพร้อม ๆ กัน

5. สื่อนั้นต้องสะดวกต่อการใช้สอย สำหรับการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะของเด็ก
6. สื่อนั้นนำมาใช้ต้องสอดคล้องกับวัย และความสามารถของเด็ก

สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยมีความสำคัญและจำเป็นต่อการสร้างพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก เพราะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมือและสายตาให้สัมพันธ์กันเพื่อเตรียมความพร้อมด้านการเรียน ซึ่งได้แก่ กิจกรรมวาดภาพด้วยสีเทียน การปั้นดินน้ำมัน การเล่นสี ฝึกกระดาษ เศษวัสดุ ที่สามารถพัฒนาทักษะการใช้มือ กล้ามเนื้อ และกิจกรรมสร้างสรรค์ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้และค้นพบสิ่งต่าง ๆ ผ่านประสาทสัมผัส โดยเด็กสามารถทดลอง หรือใช้สื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ด้วยตัวของเด็กเอง ทำให้เด็กฝึกคิด ฝึกการแก้ปัญหา นอกจากนั้นกิจกรรมสร้างสรรค์ยังสร้างความเพลิดเพลิน ส่งเสริมสุนทรียภาพ เด็กรู้จักการแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกอย่างเหมาะสม ทำให้เด็กจะเป็นมนุษย์ที่เติบโตอย่างสมบูรณ์ต่อไป

อย่างไรก็ตามพัฒนาการทางด้านศิลปะของเด็กแต่ละคนนั้นเป็นไปตามวัยแต่อาจไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับปัจจัยรอบตัวหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น ความพร้อมของร่างกาย การเลี้ยงดู หรือสภาพแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวเด็ก ดังนั้น การที่จะให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านศิลปะอย่างสมบูรณ์นั้น ต้องได้รับการปลูกฝัง สนับสนุนและเปิดโอกาสจากพ่อแม่และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้เด็กสามารถเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ได้ต่อไป หลักสำคัญในการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์นั้น ต้องยึดที่ตัวเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงพัฒนาการของเด็ก ความสนใจและความต้องการของเด็ก เพื่อที่ครูและผู้เกี่ยวข้องจะได้จัดกิจกรรมให้เหมาะสมและสอดคล้องตามวัย โดยกิจกรรมที่จัดนั้นควรมีความหลากหลายเนื่องด้วยความแตกต่างทางธรรมชาติของเด็ก เน้นการส่งเสริมพัฒนาให้ครบทุกด้านโดยไม่ลืมที่จะให้เด็กได้ทดลอง ค้นคว้า และเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อสร้างความมั่นใจ ความภาคภูมิใจ จนเกิดเป็นความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง โดยมีสื่อและวัสดุอุปกรณ์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์ เนื่องจากเป็นสิ่งที่จะช่วยพัฒนาทักษะทางด้านความคิด และจินตนาการของเด็กได้เป็นอย่างดี รวมถึงยังเสริมสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในการแสดงออกของเด็กอีกด้วย เพราะการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยนั้นมีหลายประเภท แต่ละประเภทมีการจัดกิจกรรมที่

แตกต่างกันออกไป การนำสื่อมาใช้ในกิจกรรมประเภทต่าง ๆ จึงมีหลายลักษณะที่แตกต่างกันออกไปด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ

1. ความหมายของกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะสำหรับเด็กปฐมวัย

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538 : 9) ได้กล่าวว่า การเคลื่อนไหวและจังหวะ หมายถึง กิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ ซึ่งจังหวะและดนตรีที่ใช้ประกอบได้แก่เสียงปรบมือ เสียงเพลง เสียงเคาะไม้ เคาะเหล็ก รำมะนา เป็นต้น

รูปทอง ศรีท้วม (2538 : 26) ได้กล่าวว่า การเคลื่อนไหวและจังหวะ หมายถึง เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะร่างกาย และจิตใจด้วยปฏิกิริยาตอบสนองต่อเสียงดนตรี เสียงเพลง และจังหวะช้าหรือเร็ว โดยการแสดงท่าทางหรือท่าเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของร่างกายได้อย่างอิสระ

ขวัญแก้ว คำรงค์ศรี (2539 : 43) ได้กล่าวว่า การเคลื่อนไหวและจังหวะ หมายถึง กระบวนการแสดงออกและความสามารถในการควบคุมกลไกการเคลื่อนไหวของร่างกายและจิตใจ โดยใช้ร่างกายเป็นสื่อกลางในการแสดงออกทางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นี้จะแสดงออกทางอารมณ์และการสื่อความหมาย

อริภัทร สายนาคน (2543 : 11) ได้กล่าวว่า การเคลื่อนไหวเป็นการเคลื่อนไหวที่ผสมผสานกันอย่างกลมกลืนต่อเสียงเพลงและดนตรี โดยใช้ร่างกายเป็นสื่อกลางการแสดงออกของเด็กในช่วงที่มีการเคลื่อนไหว การเคลื่อนไหวและจังหวะ ยังเป็นกิจกรรมที่ร่างกายและจิตใจ ปฏิกิริยาตอบสนองต่อเสียงดนตรี และเสียงเพลง โดยการแสดงท่าทางหรือเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้อย่างอิสระ แสดงออกทางอารมณ์ ความคิดสร้างสรรค์

จากความหมายของกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ สรุปได้ว่า กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ หมายถึง กิจกรรมที่เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามเสียงเพลง และจังหวะ โดยใช้ร่างกายของตนเองเป็นสื่อในการแสดงออกทางอารมณ์ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อย่างมีความสุข และสนุกสนาน

2. ความสำคัญของการเคลื่อนไหวและจังหวะสำหรับเด็กปฐมวัย

เขาวนา ดลเม่น (2535 : 24) ได้กล่าวว่า การเคลื่อนไหวและจังหวะเป็นสิ่งจำเป็นต่อ

การดำรงชีวิตมนุษย์ตั้งแต่อายุแรกเกิดจนถึงสิ้นอายุขัย โดยเฉพาะในเด็กแรกเกิดจะมีการเคลื่อนไหวตามธรรมชาติ โดยไม่ต้องรับการฝึกหัด เช่นการคืบไปมา การไขว่คว้า ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวที่ช่วยให้เด็กมีการพัฒนาทางร่างกาย และการสื่อความหมาย

อัจฉราภรณ์ สุคติต (2540 : 14) กล่าวว่า การเคลื่อนไหวและจังหวะมีความสำคัญคือ ส่งเสริมทักษะทางกลไกของร่างกาย ซึ่งทักษะทางกลไกนี้เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ การเคลื่อนไหวและจังหวะจะช่วยสร้างประสบการณ์ในการพัฒนาศักยภาพทางกลไกแก่เด็กได้อย่างมากมาย เพราะการเคลื่อนไหวเริ่มขึ้นตั้งแต่แรกเกิดเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อการค้นพบสิ่งแวดล้อมใหม่ การเคลื่อนไหวของเด็กแต่ละครั้งเป็นการสะสมขั้นพื้นฐานให้ได้มาซึ่งความรู้ อันจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ขึ้นต่อ ๆ ไป

จากความสำคัญของกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ สรุปได้ว่า กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะมีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดของร่างกาย และจิตใจได้ดี และยังเป็นการพัฒนาทักษะกลไกของร่างกาย รวมถึงการควบคุมอวัยวะของร่างกายในส่วนต่าง ๆ พร้อมทั้งจะประกอบใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีชีวิตอย่างมีความสุขสมบูรณ์ในสังคมเป็นอย่างดี

3. ลักษณะของกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะสำหรับเด็กปฐมวัย

เชาวลิต ภูมิภาค (2532 : 10 - 11) ได้กล่าวว่า ลักษณะการเคลื่อนไหวแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ (Non - Locomotors Movements) และการเคลื่อนไหวที่เคลื่อนที่ (Locomotors Movements) ดังนี้

1. การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ (Non - Locomotor Movements) คือ การเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเมื่ออยู่ ณ จุดใดจุดหนึ่ง ไม่เคลื่อนที่ออกจากจุดนั้นเลยได้แก่

1.1 การก้มตัว (Bending) คือ การงอพับข้อต่อต่าง ๆ ของร่างกายที่ทำให้ร่างกายส่วนบนเข้ามาใกล้กับส่วนล่าง

1.2 การยืดเหยียดตัว (Stretching) คือ การเคลื่อนไหวที่ตรงกันข้ามกับการก้มตัวโดยพยายามยืดเหยียดทุกส่วนของร่างกายให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

1.3 การบิดตัว (Twisting) คือ การหมุนตัวไปรอบ ๆ ร่างกายมากกว่าการบิดตัว ซึ่งทำให้เท้าต้องหมุนไปด้วยข้างใดข้างหนึ่ง

1.4 การโยนตัว (Rocking) คือ การย้ายน้ำหนักส่วนหนึ่งของร่างกายไปยังอีกส่วนหนึ่งของร่างกาย โดยส่วนทั้ง 2 จะต้องแตะพื้นคนละครั้งสลับกันไป

1.5 การแกว่งและหมุนเหวี่ยง (Swinging) คือ การเคลื่อนไหวส่วนใดส่วน

หนึ่งโดยหมุนรอบจุดใดจุดหนึ่งให้เป็นรูปโค้ง หรือรูปวงกลม หรือแบบลูกตุ้มนาฬิกา เช่น แกว่งแขน ขา ลำตัว

1.6 การเอียง (Swaying) คือ คล้ายกับการโยก ส่วนโค้งจะเป็นโค้งเข้าหาพื้น การเอียงนี้จะไม่รู้สึกล้อนคล้ายเหมือนกับการแกว่ง

1.7 การดัน (Pushing) คือ การเคลื่อนโดยการดันมักจะเป็นการดันออกจากร่างกาย เช่น การดันสิ่งของ การกดสิ่งของ

1.8 การดึง (Pulling) คือ การเคลื่อนไหวที่ตรงกันข้ามกับการดัน คือมักจะเป็นการดึงเข้าหาร่างกาย หรือดึงไปในทางทิศทางใดทิศทางหนึ่งโดยเฉพาะ

1.9 การสั่น (Shaking) คือ การเคลื่อนไหวที่มีการสั่นสะเทือนของส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายหรือทุกส่วน ตัวอย่างเช่น ในการเดินรำจะมีการจับมือเข่า การแสดงออกของการตกใจ หรือสั่นในการเดิน

2. การเคลื่อนไหวที่เคลื่อนที่ (Locomotors Movements) หมายถึง การเคลื่อนไหวที่ต้องเคลื่อนที่จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ได้แก่

2.1 การเดิน (Walk) คือ การเคลื่อนไหวที่ตามจังหวะ โดยการก้าวเท้าสลับกัน ในทิศทางใดก็ได้ เท้าที่เป็นหลัก จะสัมผัสอยู่กับพื้นตลอดเวลาจนกว่าการถ่ายตัวไปยังอีกเท้าหนึ่ง จะเสร็จสิ้นน้ำหนักตัวจะตกอยู่ที่เท้าทั้งสองข้างเท่า ๆ กัน ลำตัวตั้งตรงอยู่ในลักษณะสบาย ๆ ปล่อยแขนให้อยู่ตามธรรมชาติ การก้าวเท้าให้ก้าวเรียบ ๆ ไปตามจังหวะ การก้าวเท้าจะสั้นกว่าการเดินปกติ

2.2 การวิ่ง (Run) คือ การเคลื่อนที่ตามจังหวะ โดยการก้าวหน้าสลับกันไปในทิศทางใดก็ได้ โดยการถีบเท้าส่งตัวขึ้นพ้นจากพื้น เท้าทั้งสองจะลอยพ้นจากพื้นพร้อม ๆ กับการก้าวให้เรียบ ๆ ไปให้ใกล้กับพื้น

2.2 การกระโดด (Jump) คือ การสปริงตัวขึ้นจากพื้น และลงพื้นด้วยเท้าทั้งสองข้าง

2.3 การโดดเขย่ง (Hop) คือ การสปริงตัวขึ้นจากพื้นและลงพื้นด้วยเท้าเท้าข้างใดข้างหนึ่งเพียงข้างเดียว

2.4 การวิ่งโห่ (Leap) คือ การทิ้งน้ำหนักตัวไว้บนเท้าหนึ่ง แล้วสปริงตัวขึ้นจากพื้นด้วยเท้าเดิมนั้น สวมถึงเท้าหนึ่งไปข้างหน้าเพื่อรับน้ำหนักตัวเวลาลงสู่พื้น

2.5 การวิ่งสลับเท้า (Skip) คือ การก้าวกระโดดเขย่งวันแต่ละจังหวะที่ใช้ในการกระโดดสลับเท้านั้นเร็ว และเป็นจังหวะแบ่งก้าวเท้าซ้าย กระโดดเขย่งด้วยเท้าซ้ายแล้วก้าวเท้าขวากระโดดเขย่งด้วยเท้าขวา

2.6 การสไลด์ (Slide) คือ การก้าวเท้าออกไปข้าง ๆ แล้วลากเท้าไปชิดเท้าซ้าย หรือลากเท้าซ้ายไปชิดเท้าขวา การลากเท้าไปชิดแต่ละครั้งต้องไม่ให้เท้าพื้น และให้เข้ากับจังหวะดนตรี

2.7 การควมม้า (Gallop) คือ การเคลื่อนที่ไปข้างหน้าด้วยการก้าวเท้าแล้วตามชิดอีกเท้าหนึ่งเข้าไปชิดเท้าหน้า เท้าเดิมจะนำหน้าอยู่เสมอ

2.8 ก้าวชิดก้าว (Two - step) คือ การก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า ชิดเท้าไปหาเท้าซ้าย ทิ้งน้ำหนักตัวมาไว้ที่เท้าขวา ก้าวเท้าซ้ายข้างหน้าอีกครั้ง - พัก - ทำซ้ำด้วยเท้าขวาไปชิดเท้าซ้ายไปหา (ก้าว - ชิด - ก้าว - พัก)

ดวงพร ศิริสมบัติ (2539 : 11) ได้กล่าวว่า ลักษณะของการเคลื่อนไหว หมายถึงเป็นการนำทักษะการเคลื่อนไหวตามธรรมชาติของมนุษย์มาประกอบกับจังหวะ หรือเสียงดนตรีเป็นการวางรากฐานการเคลื่อนไหวที่ถูกต้อง เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความคล่องตัว และความสัมพันธ์ระหว่างระบบประสาทและกล้ามเนื้อ ในการเคลื่อนไหวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นซึ่งจะเห็นได้ว่าลักษณะของเด็กโดยทั่วไปแล้วจะไม่ชอบอยู่นิ่ง มักจะสนใจสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว และเคลื่อนไหวร่างกายอยู่ตลอดเวลา ครูควรจัดกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการให้กับเด็ก และอาจเลือกวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับเด็ก เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ต่อไป

สรุปได้ว่ากิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะเป็นกิจกรรมที่เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างอิสระ ตามเสียงเพลง และจังหวะ โดยใช้ร่างกายของตนเองเป็นสื่อในการแสดงออกทางอารมณ์ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อย่างมีความสุข และสนุกสนาน เพราะเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดของร่างกาย และจิตใจได้ดี และยังเป็นการพัฒนาทักษะกลไกของร่างกาย รวมถึงการควบคุมอวัยวะของร่างกายในส่วนต่าง ๆ พร้อมทั้งจะประกอบใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีชีวิตอย่างมีความสุขสมบูรณ์ในสังคมเป็นอย่างดี

ลักษณะของการเคลื่อนไหวเป็นการนำทักษะการเคลื่อนไหวตามธรรมชาติของมนุษย์มาประกอบกับจังหวะ หรือเสียงดนตรีเป็นการวางรากฐานการเคลื่อนไหวที่ถูกต้อง เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความคล่องตัว และความสัมพันธ์ระหว่างระบบประสาทและกล้ามเนื้อ ในการเคลื่อนไหวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นซึ่งจะเห็นได้ว่าลักษณะของเด็กโดยทั่วไปแล้วจะไม่ชอบอยู่นิ่ง มักจะสนใจสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว และเคลื่อนไหวร่างกายอยู่ตลอดเวลา ครูควรจัดกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการให้กับเด็ก และอาจเลือกวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับเด็ก เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ต่อไป

4. ขอบข่ายของกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะสำหรับเด็กปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 59 - 60) กล่าวว่า การเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง ซึ่งจังหวะและดนตรีที่ใช้ประกอบ ได้แก่ เสียงตบมือ เสียงเพลง เสียงเคาะไม้ เคาะเหล็ก รำมะนา กลอง ฯลฯ มาประกอบการเคลื่อนไหวเพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เด็กวัยนี้ร่างกายกำลังอยู่ในระหว่างพัฒนาการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายยังไม่ผสมผสานหรือประสานสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์ การเคลื่อนไหวของเด็กมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. ช้า ได้แก่ การคืบ คลาน
2. เร็ว ได้แก่ การวิ่ง
3. นุ่มนวล ได้แก่ การไหว้ การบิน
4. ชิ่งขัง ได้แก่ การกระแทบเท้าตึง ๆ ตีกลองตึง ๆ
5. ร่างเร็งมีความสุข ได้แก่ การตบมือ หัวเราะ
6. เศร้า โศกเสียใจ ได้แก่ สีหน้า ท่าทาง

ทิศทางการเคลื่อนไหว

1. เคลื่อนไหวไปข้างหน้าและข้างหลัง
2. เคลื่อนไหวไปข้างซ้ายและข้างขวา
3. เคลื่อนตัวขึ้นและลง
4. เคลื่อนไหวรอบทิศ

รูปแบบการเคลื่อนไหว

1. การเคลื่อนไหวพื้นฐาน ได้แก่ การเคลื่อนไหวตามธรรมชาติของเด็กมี

2 ประเภท

2.1 การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ ได้แก่ ตบมือ ผงกศีรษะ ขยิบตา ชันเข่า เคาะเท้าเคลื่อนไหวมือและแขน มือและนิ้วมือ เท้าและปลายเท้า

2.2 การเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ ได้แก่ คลาน คืบ เดิน วิ่ง กระโดด กวบม้า

ก้าวกระโดด

2. การเลียนแบบ มี 4 ประเภท

2.1 เลียนแบบท่าทางสัตว์

2.2 เลียนแบบท่าทางคน

2.3 เลียนแบบเครื่องดนตรีกลไกและเครื่องเล่น

2.4 เลียนแบบปรากฏการณ์ธรรมชาติ

3. การเคลื่อนไหวตามบทเพลง ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือท่าทางประกอบเพลง เช่น เพลงไก่ เพลงข้ามถนน ฯลฯ

4. การท่าทางกายบริหารประกอบเพลง ได้แก่ การท่าทางบริหารตามจังหวะและทำนองเพลง หรือคำคล้องจอง

5. การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ การเคลื่อนไหวที่ให้เด็กคิดสร้างสรรค์ท่าทางขึ้นเอง อาจชี้นำด้วยการป้อนคำถามเคลื่อนไหวโดยใช้อุปกรณ์ประกอบ เช่น ห่วงหอยแถบ ผ้า ริบบิ้น ถุงทราย ฯลฯ

6. การเล่นหรือการแสดงท่าทางตามคำบรรยาย เรื่องราว ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือแสดงท่าทางตามจินตนาการจากเรื่องราวหรือคำบรรยายที่ผู้สอนเล่า

7. การปฏิบัติตามคำสั่งและข้อตกลง ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือท่าทางตามสัญญาหรือคำสั่งตามที่ได้ตกลงไว้ก่อนเริ่มกิจกรรม

8. การฝึกท่าทางเป็นผู้นำ ผู้ตาม ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือท่าทางจากความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเอง แล้วให้เพื่อนปฏิบัติตามกิจกรรม

จากขอบข่ายการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ สรุปได้ว่า การเคลื่อนไหวและจังหวะสำหรับเด็กปฐมวัย คือ

1. การเคลื่อนไหวพื้นฐาน
2. การเคลื่อนไหวตามจังหวะ และดนตรี
3. การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ ท่าทางต่าง ๆ

5. องค์ประกอบของกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะสำหรับเด็กปฐมวัย

กฤษยา ตันติผลาชีวะ (2546 : 29) กิจกรรมเคลื่อนไหวที่มีประสิทธิภาพเด็กต้องทราบว่าร่างกายของเราสามารถทำอะไรได้มีทิศทางอย่างไร เกี่ยวข้องกับคนอื่นและสิ่งแวดล้อมอย่างไร องค์ประกอบที่สำคัญเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหว ดังนี้

1. บริเวณพื้นที่ หมายถึง บริเวณที่เด็กจะเคลื่อนไหว ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับร่างกายเด็กบุคคลรอบตัวเด็กอุปกรณ์หรือวัตถุอื่น ๆ ที่จะช่วยให้เด็กเคลื่อนไหวได้รอบ ๆ อย่างปลอดภัยในที่นี้จะหมายรวมถึง ทิศทางของการเคลื่อนไหว ระดับสูง ต่ำ ของการเคลื่อนไหว และขนาดบริเวณของพื้นที่ด้วยพื้นที่จะช่วยให้เด็กเรียนรู้บริเวณรอบตัว การใช้ประโยชน์และเข้าใจความหมายของพื้นที่รอบตัว

2. เวลาที่ใช้ในการเคลื่อนที่ ซึ่งหมายถึง ความเร็วช้าของการเคลื่อนที่
3. ระดับของการเคลื่อนไหว เป็นปริมาณและจำนวนของการแข็งแรงใน

การเคลื่อนไหว เดิน เบาล้ม หนักอ่อนตัว หรือคิงตัว ในการเคลื่อนไหวและจังหวะของการเคลื่อนไหว จะทำให้เด็กได้เรียนรู้และสุนทรีย์กับท่าทางและจังหวะ อีกทั้งลดความจำเจในท่าทาง

4. ท่าทางของการเคลื่อนไหว หมายถึง ลำดับขั้น และทิศทางการเคลื่อนไหวที่ต้องเปลี่ยนจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง หรือจากสภาพการณ์ไปสู่อีกสภาพการณ์หนึ่ง นั่นคือการเปลี่ยนจังหวะ การใช้เสียงและการใช้อุปกรณ์เพื่อประสานการเคลื่อนไหวของร่างกายและจังหวะ

5. บรรยากาศในการเคลื่อนไหว สิ่งแวดล้อม อากาศ เป็นบรรยากาศที่สำคัญที่จะกระตุ้นให้เด็กเกิดความรู้สึกและความต้องการเคลื่อนไหวที่มีประสิทธิภาพ

จากองค์ประกอบการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะให้กับเด็ก ครูควรคำนึงบริเวณพื้นที่ เวลาที่ใช้ในการเคลื่อนไหว ท่าทางของการเคลื่อนไหว และบรรยากาศในการเคลื่อนไหว เพื่อเป็นการฝึกทักษะ ให้กับเด็กได้เรียนรู้ในโอกาสต่อไป

6. หลักการการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะสำหรับเด็กปฐมวัย

เขาวภา เตชะคุปต์ (2542 : 51 - 52) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะว่า เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวเบื้องต้น ใช้ให้เด็กมีโอกาสมีการพัฒนาทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ ละความรู้สึกสำนึกในความสามารถของส่วนต่าง ๆ ของร่างกายของตนเองตลอดจนใน การที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการในทักษะการเคลื่อนไหว ผู้สอนควรพิจารณาส่วนที่สำคัญต่อไปนี้เป็นแนวทางประกอบ คือ

1. การจัดการเคลื่อนไหวของเด็กปฐมวัย ควรจะเป็นกิจกรรมเคลื่อนไหวที่เป็นตามธรรมชาติของเด็กวัยนี้ เช่น การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ มีการก้ม การเงย การกระโดด การปีนป่าย เหล่านี้ เป็นต้น

2. เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่ต้องการการเคลื่อนไหว และอยากรู้อยากลองในความสามารถในการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายของตนเองตลอดเวลา ฉะนั้นครูควรจะได้จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวเบื้องต้น เพื่อสนองความต้องการของเด็กวัยนี้ให้เพียงพอ

3. การจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวให้เด็กวัยนี้ ควรจัดให้เด็กมีประสบการณ์การเคลื่อนไหว โดยใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในการเคลื่อนไหวกิจกรรมต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง และให้เป็นไปตามลักษณะ และธรรมชาติของการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเหล่านี้อย่างแท้จริง

4. การจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหว ควรให้เป็นไปในลักษณะของการที่สร้างสรรค์ให้มากที่สุด โดยครูควรจะต้องปัญหาให้เด็กคิดเองและลองทำเอง มากกว่าที่ครูจะเป็นผู้สาธิตหรือบอกให้ทำตาม

5. กิจกรรมการเคลื่อนไหว ควรเป็นกิจกรรมที่มีความหมายต่อเด็ก ให้เด็กมีความเข้าใจและเห็นความเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันที่ต้องใช้หรือประสบในชีวิตประจำวันด้วย โดยควรจะได้เน้นในแง่ของปริมาณและคุณภาพของการเคลื่อนไหวเหล่านั้นด้วยควบคู่กันไป

6. การจัดกิจกรรมควรจะเป็นกิจกรรมเคลื่อนไหวที่ต้องใช้กล้ามเนื้อใหญ่ของร่างกายโดยส่วนรวมเป็นสำคัญก่อน เช่น กิจกรรมเคลื่อนไหวที่เกี่ยวข้องการใช้กล้ามเนื้อลำตัว กล้ามเนื้อแขนและขาเป็นต้น

7. ควรส่งเสริมให้เด็กได้สำนึกในความสามารถในการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายที่ตนเองสามารถที่จะทำได้เป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อจะช่วยให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเองให้มากที่สุดควบคู่กันไปด้วย

8. ควรให้เด็กมีความเข้าใจและสำนึกในความแตกต่างในความสามารถของแต่ละคน เด็กแต่ละคนจะมีอัตราการเรียนรู้ หรือพัฒนาทางด้านความสามารถในการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเหล่านี้แตกต่างกัน ฉะนั้น การเรียนรู้เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ในร่างกายเหล่านี้ของแต่ละคนจะเป็นไปตามอัตราการเรียนรู้ของตนเอง

9. การจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวของเด็กควรเป็นบรรยากาศที่มีความสนุกสนาน และทำหายตลอดเวลาการดำเนินกิจกรรม

10. การจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ควรจะเป็นไปตามความสามารถของเด็กเอง ไม่ควรจะเป็นไปในลักษณะบังคับเด็ก

11. เด็กควรจะได้รู้จักชื่อการเคลื่อนไหวเบื้องต้นต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ในขั้นสูงต่อไป

กัลยา ตันติผลาชีวะ (2546 : 114 - 115) ได้เสนอแนะหลักการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. กิจกรรมที่ครูให้เด็กกระทำต้องมีลักษณะที่สร้างสรรค์มากที่สุดแม้แต่กิจกรรมเคลื่อนไหวอยู่กับที่

2. กิจกรรมควรเริ่มต้นจากการเคลื่อนไหวร่างกาย โยส่วนรวมก่อนแล้วจึงไปส่วนขา แขนในขณะเดียวกันครูต้องสังเกตและสร้างความเชื่อมั่นให้เด็กเรียนรู้ร่างกาย และเคลื่อนไหวของตนเอง

3. ท่าทางของการเคลื่อนไหวต้องไม่ยุ่งยากให้กับเด็ก เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับเด็กแต่ต้องมีความหมายสำหรับเด็กในการเรียนรู้ โดยเฉพาะการพัฒนาการรับรู้และการสร้างสรรค์

4. มีบริเวณและพื้นที่สำหรับเด็ก เพื่อให้เด็กมีความคล่องตัวในการเคลื่อนไหว

ของร่างกาย ทั้งอยู่กับที่และเคลื่อนที่ เพื่อเด็กจะได้เรียนรู้พื้นที่รอบ ๆ ตัว รู้จักบริเวณรอบตัวเองและ บริเวณรอบข้าง การเคลื่อนไหวสอนให้เด็กเรียนรู้พื้นที่ สิ่งที่ครูสอนไม่ใช้การสั่งให้เด็กยืน ณ ตำแหน่งที่ครูกำหนด แต่เรียนรู้พื้นที่คือ สิ่งที่ครูควรบอกเด็กว่าให้เด็กหาพื้นที่ที่เด็ก ๆ ทางแขน แกว่ง และไม่ชนเพื่อน การบอกเช่นนี้เป็นการสร้างให้เด็กเรียนรู้ตนกับพื้นที่ ที่สัมพันธ์กับเพื่อนนั้น คือรู้จักคำว่า Space

5. ให้อิสระเด็กในการเคลื่อนไหวตามลักษณะของกิจกรรมการเคลื่อนไหวซึ่ง อิสระนี้ หมายถึง การให้เด็กทำตามเสียงดนตรีมากกว่าการทำทำตามเนื้อเพลง หรือตามคำสั่งแต่ให้ เด็กรู้จักการสังเกตว่า เมื่อไรควรเคลื่อนไหวและเมื่อไรควรหยุดด้วยตัวของเด็กเอง

จากหลักการการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรม การเคลื่อนไหวและจังหวะให้กับเด็ก เป็นการจัดให้เด็กได้สนุกสนาน เพลิดเพลิน ตลอดจนส่งเสริม พัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ให้เด็กได้อีกด้วย

7. บทบาทครูในการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะสำหรับเด็กปฐมวัย

เด็กอายุ 3 -5 ปี มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ กับเด็กประถมศึกษา ทั้งด้านพุทธิพิสัย เจตคติพิสัย เนื่องจากการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมีอิทธิพลอย่างสูงต่อการพัฒนาเด็กที่เกิดขึ้นใน อนาคตฉะนั้น การให้การศึกษาต่อเด็กต้องเป็นการให้แบบองค์รวมเป็นการรับผิดชอบของครูที่จะ จัดให้แก่เด็กเปิด โอกาสให้เด็กเรียนรู้ทุกด้าน โดยเน้นการเคลื่อนไหวในการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหว ในการเรียนรู้ ครูจึงมีบทบาทและหน้าที่ดังนี้ (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2546 : 31)

1. ผู้ออกแบบและจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ การจัด โปรแกรมเพื่อการสอดคล้องการ พัฒนานั้นสิ่งสำคัญ คือ การจัดกลยุทธ์การเรียนการสอนที่เน้น โอกาสการเรียนรู้สูงสุด และเด็กทุกคนประสบความสำเร็จ โดยครูจะเป็นผู้ตัดสินว่าจะใช้วิธีการใด โดยใช้ความเหมาะสมตามกิจกรรม ความแตกต่างของเด็กรายบุคคลและรายกลุ่มอยากมีส่วนร่วมในกิจกรรม ปาซิโอเลค และ มันโร (Paciorek and Munro, 1999 : 160 ; อ้างอิงมาจาก กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2546 : 31)

2. ผู้อำนวยความสะดวก การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวมีหลายประเภทเมื่อครูเลือกใช้ ประเภทใดต้องจัดสถานที่ อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรมให้พร้อม

3. ผู้สร้างบรรยากาศให้เด็กมั่นใจในการแสดงออกและสนุกสนาน ครูต้องมี ปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กเข้าร่วมกิจกรรมกับเด็กพร้อมเป็นผู้นำ และประเมินสภาพเด็กเพื่อการสะท้อน ผลให้กำลังใจสร้างความมั่นใจและความสบายในกับเด็ก

4. ผู้สนับสนุน ให้เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรมเคลื่อนไหวที่ครู ต้องไม่ชี้แนะไม่สั่ง เว้นแต่บอกจุดประสงค์ข้อตกลง และวิธีการทำกิจกรรมร่วมกัน

5. ผู้พัฒนาเด็กด้วยการสังเกต แก้ไข ปรับปรุง ในขณะดำเนินกิจกรรมครูต้องสังเกต และศึกษาพฤติกรรมของเด็กทุกคนเพื่อประเมินจุดเด่นและจุดด้อยของเด็กในการแก้ปัญหา เช่น เด็กไม่กล้าแสดงออกครูจะได้จัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับเด็ก

6. ผู้สร้างเสริมการเรียนรู้ ในการทำกิจกรรมเคลื่อนไหวมิใช่เฉพาะให้เด็กได้มีกิจกรรมทางกายเท่านั้น ครูต้องทำให้กิจกรรมนั้นเป็นการเรียนรู้แบบซึมซับ การปฏิบัติของครูในการสร้างเสริมการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติตนในฐานะครู ดังนี้

6.1 การจูงใจเด็ก นั่นคือ การสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วม และสนทนากับเด็กอย่างเป็นมิตร ระยะเวลาของกิจกรรมนั้นลักษณะของกิจกรรมต้องจูงใจ น่าเล่นและให้ความเพลิดเพลินกับเด็ก

6.2 การถาม ครูต้องมีคำถามที่สัมพันธ์กับกิจกรรมที่เด็กกระทำอยู่ โดยเป็นคำถามให้เด็กค้น คิด ไม่ใช่ถามใช่หรือไม่ใช่ แต่คำถามนั้นต้องกระตุ้นให้เด็กเกิดการสังเกตและการคิดดังนี้

6.2.1 กระตุ้นให้สังเกต เช่น ให้สังเกตการณ์กระดิกนิ้วมือ ใครกระดิกนิ้วเร็วกว่ากัน

6.2.2 กระตุ้นให้คิด เช่น ให้เด็กคิดว่าถ้าเราจะเอาตัวแต่ละกัน เอาศีรษะแต่ละกัน เอาแขนแต่ละกันเพราะอะไร เป็นต้น

6.2.3 คำถามเกี่ยวกับข้อความรู้ เช่น ทำกิจกรรมวันนี้รู้อะไรบ้างหรือเพลงที่ฟังมีเสียงดนตรีอะไรบ้าง เด็กตอบได้ 1 สิ่งก็ถือว่าเก่งแล้วครูไม่ต้องคาดหวังสูงเกินความสามารถเด็ก

6.3 กำลังใจ กิจกรรมเคลื่อนไหวเป็นการแสดงออกของท่าทาง ความคิดที่เด็กต้องการกำลังใจ การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีของครูจะช่วยให้ได้มาก ครูต้องพูดต้องแสดงท่าทีให้เด็กมั่นใจ เป็นมิตรและพอใจ เราไม่ต้องการเด็กดีเด่นจากการเคลื่อนไหว แต่เราต้องการให้เด็กพัฒนาสุขภาพ ปัญญาและเจตคติที่ดีจากการเคลื่อนไหว

6.4 ครูควรรู้ ให้ครูสนทนากับเด็ก ถึงเด็กเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวพื้นฐาน ท่าทางจังหวะ ข้อดีที่จะทำให้ดีขึ้น ประโยชน์ที่ได้จากการเคลื่อนไหว ด้านสุขภาพ ความคิด เจตคติจากบทบาทของครูในการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ไม่เพียงแต่เป็นผู้ที่นำให้เด็กเคลื่อนไหวร่างกาย โดยการจัดเตรียมสถานที่ให้เหมาะสมแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ครูต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และเจตคติของการเคลื่อนไหวด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

จิราพร ปั่นทอง (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านการเชิดหุ่นมือ ผลการวิจัยพบว่า

1. เด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านการเชิดหุ่นมือในแต่ละช่วงสัปดาห์ มีความเชื่อมั่นในตนเองโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์ พบว่า คะแนนความเชื่อมั่นในตนเองโดยเฉลี่ยรวมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มขึ้นตลอดช่วงเวลา 8 สัปดาห์

2. คะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ การกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ความภาคภูมิใจในตนเอง พบว่า คะแนนความเชื่อมั่นในตนเองทั้ง 3 ด้าน มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่สอดคล้องกับการวิเคราะห์แบบคะแนนรวมทั้งหมด ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ละไม สีหาอาจ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์เด็กปฐมวัยมีระดับคะแนนพัฒนาการด้านร่างกายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งโดยรวมและด้านทักษะการยืน ด้านทักษะการเดิน ด้านทักษะการวิ่ง และด้านทักษะการกระโดด โดยการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ส่งผลต่อพัฒนาการด้านร่างกายโดยรวมร้อยละ 99.2 และส่งผลต่อพัฒนาการด้านร่างกายรายด้าน ทักษะการยืนร้อยละ 96.8 ทักษะการเดินร้อยละ 97.8 ทักษะการวิ่งร้อยละ 97.8 และทักษะการกระโดดร้อยละ 97.5 ตามลำดับ แสดงว่าการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยให้เพิ่มขึ้น ได้อย่างชัดเจน

อัจฉราภรณ์ สุกจิตต์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพัฒนาการทางร่างกายของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมดนตรี - นาฏศิลป์กับกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ในกลุ่มโรงเรียนบ้านวังตะคร้อ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย จำนวน 40 คน ระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการทางร่างกายของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมดนตรี-นาฏศิลป์ กับกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมดนตรี- นาฏศิลป์มีพัฒนาการทางร่างกายสูงกว่าเด็ก

ที่ได้การกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมดนตรีนาฏศิลป์ มีพัฒนาการทางร่างกายก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพัฒนาการทางร่างกายของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

ภารณี เศรษฐวงศ์สิน (2541 : 60) ได้ศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เสริมด้วยภาษาพูด มีความเชื่อมั่นในตนเองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติ มีความเชื่อมั่นในตนเองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เสริมด้วยภาษาพูด มีความเชื่อมั่นในตนเองหลังการทดลองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พิมพ์พิกา คงรุ่งเรือง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาลักษณะพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ตามแกนแห่งการเรียนรู้ของไฮสโคป กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครแห่งหนึ่ง จำนวน 10 คน ระยะเวลาในการวิจัย 8 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า เด็กมีการพัฒนาพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองตามระยะเวลา โดยระยะที่ 1 เด็กไม่กล้าคิดทำทางด้วยตนเอง และแสดงออกด้วยท่าทางมากกว่าจา ระยะที่ 2 เด็กเริ่มคิดทำทางด้วยตนเอง สนทนาด้วยข้อความที่ยาวขึ้น ระยะที่ 3 เด็กแสดงออกด้วยท่าทางที่หลากหลายสนทนาด้วยข้อความที่ยาว กล้าที่จะอาสาสมัครเป็นผู้นำทำกิจกรรมเป็นคู่และกลุ่ม ได้อย่างมั่นใจ

สมจินตนา คุปตสุนทร (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทย กับเด็กนักเรียนอายุระหว่าง 3-4 ปีที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนบุญอนุบาล จันทบุรี โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 16 คน เพื่อจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทยเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน ๆ ละ 20 นาที รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนการจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทยในแต่ละช่วง สัปดาห์ มีความเชื่อมั่นในตนเองโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ด้านการกล้าแสดงออก ด้านการเป็นตัวของตัวเอง และด้านการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม เพิ่มขึ้นต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สิริยา พันโสรี (2546 : 65 - 66) ได้ศึกษาการพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยด้วยกิจกรรมสร้างสรรค์ พบว่า การพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย ด้วยกิจกรรมสร้างสรรค์ มีคะแนนเฉลี่ยรวมแตกต่างจากก่อนจัดกิจกรรมและเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นตลอดช่วง 8 สัปดาห์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และมีคะแนนเฉลี่ยรายด้านคือ ด้านเส้น รูปทรง สี และกรอบแนวคิดของภาพ ทุกด้านแตกต่างจากก่อนการจัดกิจกรรมและเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นเฉพาะบางสัปดาห์แรกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วนสัปดาห์อื่น ๆ การเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นเพียงด้านเดียว

พรพรรณ ไร่ไพรุจิงค์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทักษะการเขียนของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทำกิจกรรมสร้างสรรค์การวาดภาพประกอบการพิมพ์ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัยชาย - หญิง อายุระหว่าง 4 - 5 ปี ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการเขียนของเด็กปฐมวัยหลังการทำกิจกรรมสร้างสรรค์การวาดภาพประกอบการพิมพ์สูงกว่าก่อนทำกิจกรรมสร้างสรรค์การวาดภาพประกอบการพิมพ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่าเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีทักษะการเขียนทั้งโดยรวมและรายด้านเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 95.00 ของนักเรียนทั้งหมด

2. งานวิจัยต่างประเทศ

จอห์นสัน (Johnson. 1989 : Abstract) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะท่าทางวิธีการสื่อความหมาย และหน้าที่ในการสื่อความหมายของเด็ก 3 ขวบ ขณะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่และเพื่อน ๆ ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ พบว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่หลายคน เด็กกับผู้ใหญ่คนเดียว และเด็กกับเด็ก มีโครงสร้างต่างกัน และเด็กที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ในขณะที่เล่นและผู้ใหญ่ใช้วิธีการพูดโดยไม่ออกคำสั่ง จะมีวิธีการสื่อความหมายได้ว่องไว และมีการเรียนรู้โดยไม่คาดหมายเกิดขึ้น

คาห์น (Kahn. 2008 : Unpaged) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่าการจัดการเรียนการสอนทางด้านพลศึกษาจะมีประโยชน์แก่เด็กประถมศึกษา ซึ่งถ้าเริ่มต้นได้เร็วเท่าใด เด็กก็จะได้รับผลดีเท่านั้น แต่ไม่มีการยืนยันว่า การเคลื่อนไหวจะส่งผลต่อสมองส่วนกลางหรือไม่ ดังนั้นผลการจัดกิจกรรมดังกล่าวยังอยู่บนพื้นฐานที่ไม่มั่นคงพอที่จะอธิบายว่า การเคลื่อนไหวสามารถใช้ในการบำบัดความไม่ปกติทางสติปัญญา ได้ แต่สัมพันธ์กับทักษะทางกลไกและเนื้อหาสาระรวมทั้งทักษะทางสังคม ซึ่งหากเด็กได้รับการส่งเสริมด้านการเคลื่อนไหวอย่างเต็มที่ ก็จะส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของเด็กเป็นอย่างดี

แลน โคลอส (Lanclos. 2000 : 1496-A) ได้ศึกษาการแสดงออกด้านการละเล่นของเด็ก ๆ ที่มีความแตกต่างทางศาสนา ระดับสติปัญญา และสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยศึกษาเด็ก 5 กลุ่ม ในโรงเรียนประถมศึกษา แยกเป็นกลุ่มโปรเตสแตนต์ 2 กลุ่ม กลุ่มคาทอลิก 2 กลุ่ม และอีก 1 กลุ่มเป็นแบบรวม ในเมืองเบสพาส ตอนเหนือของไอร์แลนด์ ซึ่งการละเล่นของเด็กจะแสดงให้เห็นถึงทิศทางในการติดตามสร้างสัมพันธ์ของเด็ก ๆ โดยไม่ต้องมีแบบแผนหรือการปกครองเข้ามาเกี่ยวข้อง

เจียง (Chiang. 1986 : 421-A) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างด้านพัฒนาการในการใช้วัสดุการเล่น โดยศึกษาเด็กอายุ 3-5 ขวบและ 7 ขวบ จำนวน 57 คน ใช้การสังเกตการณ์ตามธรรมชาติ ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์กับชนิดของการเล่นเชิงความรู้ความเข้าใจเชิงสังคมและการใช้วัสดุขึ้นอยู่กับระดับอายุเป็นสำคัญ

ครอลล์ (Kraill. 1982 : 1101 - A) ได้ศึกษาเรื่องการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยใช้วิชาศิลปะของครูในโรงเรียนคริสต์ศาสนาในการจัดประสบการณ์ภาคปฏิบัติพบว่า ครูสามารถช่วยให้เด็กเกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ได้ดีขึ้น โดยใช้สื่อทางศิลปะและความคิดสร้างสรรค์

แสตปปี้ (Stapp. 1964 : 5258 - 4) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์และสติปัญญาของนักเรียนที่เรียนศิลปะและไม่เรียนศิลปะความคิดสร้างสรรค์และสติปัญญาไม่มีความสัมพันธ์กัน แต่นักเรียนที่เรียนศิลปะได้คะแนนแนวความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าพวกที่ไม่เรียนศิลปะ

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผู้ศึกษาค้นคว้าสรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีให้แก่เด็กปฐมวัยนั้น ควรใช้วิธีการและกิจกรรมที่หลากหลาย ให้เด็กมีโอกาสเลือกเรียนได้ตามความสนใจและความต้องการ เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นและเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการเล่น โดยมีครูเป็นผู้คอยสนับสนุนช่วยเหลือให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ กิจกรรมที่จัดควรบูรณาการให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กทั้ง 4 ด้านและกิจกรรมหลักทั้ง 6 กิจกรรม ดังนั้น ครูผู้สอนต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ให้เหมาะสม สอดคล้องกับหลักสูตรและให้ผู้ปกครองเด็กมีส่วนร่วมในการประเมินพัฒนาการ ซึ่งการวางแผนการจัดประสบการณ์ล่วงหน้าที่ดี จะช่วยให้ครูสามารถจัดประสบการณ์เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้